

1946 - 78

Me

Cilt : 7

Kasım - Aralık

Sayı : 78

İ Ç İ N D E K İ L E R

Hürriyet meselesi	C. Sena Ongun
Bir tez	E. Alp
Köy, okul ve yol	C. Çumralı
Gurur (şiir)	M.Ş. Fırat
Mezarlık (şiir)	V. Falay
Şair, Üstat H. Rüştü Coşkun	M. Ş. Fırat
Benliğim (şiir)	H. Rüştü Coşkun
Alaçam	M. Karakurum
Havza köylerinin yaşama tarzları	M. Bulgurcoğlu
Aslına kıymet vermiyenler	B. Ulaş
Sen (şiir)	S. Acuner
Havza köylerinde söylenen meşhur sözlerden	M. Bulgurcoğlu
Ahmet Mitat Efendinin ölümünün yıldönümü	E. Alp
Şehrimizde kadastro	C. A. Uyanık
Çarşambada kış günleri	K. Giritli
Cephe dönüşü (şiir)	V. Falay
Bir yaprak düştü (hikâye)	E. Öztekin
Samsun ticaret organları	N. Özbalkan
Bir Sovyet Bürokratinin hatıraları	E. Hekimgil
Esebab (Hikâye)	C. Çumralı
Halkevi Çalışmaları	

* * *

19 MAYIS

Samsun
Halkevi Dergisi

Cilt : 7 Kasım — Aralık 1946

Sayı : 78

Hürriyet Meselesi

Cemil Sena ONGUN

Hürriyet meselesi, ahlâk, hukukun, metafiziğin ve dolayısıyla hattâ dinlerin sınırları içine giren çok geniş ve karışık bir meseledir. Ve bu bakımdan onu tanımlamakta zordur. Ve hürriyet (târif) tanımlarının hepsi, bir takım şartlar ve kayıtlara göre, insanın maddi veya mânevî kuvvetlerini sarfedebilmek hakkında toplamır ve bu bakımdan kişisel hürriyetlerin alanı, yaşanan cemiyetin imkân ve şartlarına göre daralır veya genişliyebilir. Bu takdirde de hürriyet, bağıntılı (izafi) bir hak olmuş olur. Bu hak, içinde yaşanan cemiyetin dinsel inançlarından olduğu kadar da siyasal menfaatlarından doğar ve onun sınırlarını bu menfaatlar belli eder. Ve Hiç bir cemiyet yoktur ki, fertlerinin tek mil hürriyetlerine saldırmış olsun. Bazı cemiyetler vardır ki, işi meslek hürriyetine, bazıları düşünce ve bulunc (vicdan) hürriyetine, bazıları da siyasal ve medenî hürriyetlere yeter derecede müsaade etmezler. Hakikatta ise hürriyet, bir bütündür. Unsurları yoktur. Onun bir parçasını eksik vermek, toptan yıkılmış ve inkâr olunmuş demektir. Hürriyeti, kendi anlayışına ve gayelerine göre tanımlayan her rejim, daima insan hak ve hürriyetini korumak istediğini ileri sürer. Zira, esasen devlet her şekle, yurttaşlarının hürriyetini korumak için kurulmuş bir kuvvetten başka bir şey değildir. Bunun içindir ki, hattâ eski Roma gibi, insanları sınıflara ayıran bir devlette bile esirlere mahsus bir takım haklar ve buna bağlı hürriyetler vardır. Bugün demokrat devletlerin müdafaa ettiği fikirlerde «bir cemiyet ancak malik olduğu hürriyetlerin nicelik ve niteliği nisbende bir medeniyet ve gelişmeye nail olabilir» hakikatı saklıdır. Ve hiç bir kuvvetin, insan evrimini kösteklemeye selâhiyeti yoktur ve hattâ devletin en büyük görevi, bu evrimi durduran veya geciktiren engelleri ortadan kaldırmaktır. Ve bu engel de hürriyete konulan sınırlamalardan başka bir şey değildir.

Acaba yüzyıllardan beri insanların peşinde koşup durdukları bu hürriyet kavramı (meffhum) nereden geliyor? Bunu açıklamak çok güçtür. Genel olarak, insanlar, dilediğini yapabilmek hak ve sıfatını yani mutlak hürriyeti, yalnız üstün bir varlığın yani Tanrının hakkı olarak tasavvur ve kabul etmişlerdir. insanlara

ait olan hürriyetler ise, evvelâ Tanrının emirleriyle, sonra ahlâkın ve hukukun murakaba ve kurallarıyla tesbit edilmiştir. Zira, cemiyet hayatı, bir takım ödevlerden mürekkeptir.

İlkel topluluklarda hürriyeti daraltan ilk işaret **Talû'lar**, yani dinsel yasaklardır. Ve aynı inanç çerçevesi içinde çocukların baba otoritesine tâbi oluşudur. **Ana hakkı** düşüncesi de, daha ilerlemiş cemiyetlerde, çocukların baba yanında anaya da itaat etmelerini zaruri kılan ahlâksel ve birazda dinsel bir inandır. Aile reisine itaat, büyüklere ve bilhassa **Şeflere** itaatın başlangıcıdır ki insan irade ve iç güdülerini, daha başlangıçta bir disiplin altına alır. Ve ferdi, bu yüzden de şefler gibi hareket edebilme hasret çeken bir yaratık haline getirir. Aile reisi veya babaya itaat etmek ve tâbi olmak keyfiyeti, çeşitli cemiyetlerde bazan yaşa, bazan evlenmiş olma, bazan ebediyen evini terketmeğe ve bazanda büyüklerin fazla ihtiyarlanmış veya bunamış olmasına nazaran sona ermiş olsa da büyüklerine saygı ve itaat inancı, bir nevi kuvvetliye tâbi olmak zarureti gibi kutsal ve hayatsal bir ihtiyaçtır ve daha üstün cemiyetlerde bu ihtiyaç daha şuurlu bir şekilde devam eder. Bir şartla ki, birinci topluluklarda bu bağlılık, korkuya dayandığı halde ikincilerde sevgiye dayanır.

Philona göre, baba otoritesi, babanın şahsında insanlıkla Tanrılığın birleşmiş olmasındandır. Evlâtlarından evvel ölmek, babanın insanlık tarafını ve dünyada olmaları yani çocuklarını yaratmış olması da tanrılık tarafını teşkil eder. Ona göre ve bu bakımdan ebeveynin çocuklarıyla olan münasebeti, Tanrının evrenle olan münasebeti gibidir. Zira, ebeveyn «**görünen Tanrılar**»dır. Gerek Araplar ve gerek Romalılarda babanın bu sıfatı, çocukların hürriyetlerini tamamen yok edecek kadar kuvvetlidir.

Ebeveynden başka, ihtiyar kadınlar da, cemiyet üzerinde büyük bir otorite kazanmışlardır. Zira, onlar büyücüdürler; ve taşıdıkları mistik kuvvetlerle, her çeşit fenalığı yapabilir diye inanılır; ve bazı cemiyetlerde de ölümleri yakın farz edilen ihtiyarların öldükten sonra, yaşayanlara fenalık yapmamaları için, sağlıklarında kendilerine itaat etmek bir vazife halini alır. Hülâsa, gerek din adamlarına ve gerek cemiyet şeflerine karşı duyulan bağlılık ve itaattir. Toplusal menfaat kadar da dinsel inançların rolü olduğu aşikârdır. Ve bu inançlardır ki, bireysel (ferdi) hürriyeti sınırlar.

Bir taraftan tabiat ve diğer taraftan cemiyet kanunlarının yetgisi altında bulunan insanın tabii bir alışkanlıkla, kendi isteklerinden fedakârlık yapması, yani istediği gibi müstakil olarak hareket etmek tutkusundan vaz geçmesi icabederken o, bir taraftan itaat etmeye devam ediyor; diğer taraftanda isyan etmekten hoşlanıyor. Bu birazda kendilerine itaat ettiğimiz insan ve kuvvetlerin malik olduklarını zannettiğimiz sıfatlara azıcık ta kendimizin malik olması arzusunun doğmaktadır. İnsan, daima kendisine emreden kuvvetlerin, hiç bir kayıt altında olmadığını, onların yalnız kendi dilekleri ve kaprisleriyle hareket ettiğini zanneder ve kuvvetleri önünde, her engelin kırılacağına inanır. Zira insanın yetgisi (selâhiyeti) arttıkça hareketlerindeki başı boşlukta o nisbette ar-

tıyor zannedilir. Halbuki, siyasal ve ahlâksel sorumluluk (mesuliyet) bakımından **insanın yetgisi arttıkça hürriyeti azalır**. Şu halde, asıl imrendiğimiz hürriyet kişisel menfaat ve zevklerimiz bakımından, bütün kuvvetlerimizi dilediğimiz gibi işletmek temayülünden ibarettir. Pek açıktır ki, bu temayül, her fertte mevcut olduğu takdirde, savaş ve anarşi başlar, hiç olmazsa bağıntılı olarak malik olduğumuz sükun ve asayiş hürriyetini korumak imkânı da kaybolur. Bu itibarla, toplumsal düzen, hürriyetleri yıkmaya değil korumaya hizmet etmektedir. Bundan da anlaşılır ki, her cemiyet, kendi hürriyetlerini kendi inanç ve ihtiyaçlarına göre yaratır. Ve bütün örgütleriyle (teşkilât) de bu yaratabildiği kadar malik olunan hürriyetleri korumaya çalışır.

İlk çağlardanberi insanların âdi tâbiriyle göveleyip durduğu hürriyet kavramı, hakikatta, fertlerin elinden alınmış olan bir şeylerin ifadesi olmaktan ziyade, kazanılması arzu edilen bir şeylerin ifadesidir. Fakat, insan, her malik olamadığı şeyi, kendi elinden alınmış, gasbedilmiş bir takım haklar gibi farzetmek itiyadında dır. Acaba bu alındığı veya hiç olmazsa verilmediği zannedilen haklar nelerdir?

Fransız inkilâbı ve onu hazırlayan filozofların fikirleri, bunları, **insan hukukuna** dair ilân edilen beyannamede bahsedilen haklar olarak tesbit etmiştir. Halbuki, bu hakların hiç olmazsa bir kısmı, ilk çağ demokrasilerindenberi mevcuttu. Ve hattâ hepsine, her cemiyeti teşkil eden fertlerin bir kısmı malik bulunuyordu. Şu halde bu beyanname, bu hakların bütün insanlığa ait haklar olduğu fikrini ilân etmiştir. Yâni çağdaş ve tam mânâsıyla pozitif bir demokrasi, hakların kullanılması ve paylaşılmasında eşitlik isteyen bir adalet rejiminden ibarettir. Ve hürriyet meselesi, bundan ötürüdür ki, yepyeni bir çehre ve iddia ile ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Hürriyetin bugünkü anlamla ve tam olarak kullanılması ne için arzu edilmektedir? Bu, bir taraftan kişisel ve diğer taraftan siyasal nedenlerin ürünüdür. Kişisel nedenler, çok basittir: genel olarak her yetge sahibi, mevkiini kendi zekâ ve dehasının kuvvetiyle almış olduğuna inanır; ve bu sebeple de kendilerini, yaptıkları işler bakımından yanılmaz ve dokunulması yasak bir kuvvet olarak görürler. Bu bir nevi körlüktür ve bu körlüğü farkedemeyen bir zümre, kendi menfaatlarını daha geniş çapta sağlayabilmek için şeflerini Tanrılaştırır ve şefin yetgisi arttıkça ihtirasi ve buna bağlı olarak ta beşeri zaafı artar; Halbuki kendilerini bulundukları mevkie, şekil bakımından millet getirmiş gibi görünse de hakikatta bir zümrenin menfaatından doğan dayanışma kuvvetiyle gelmişlerdir. Bir taraftan masalarının, diğer taraftan kendilerini bu masada tutan kuvvetlerin yarattığı çifte otorite ile kendilerini tanrılaştıran bu kişileri tenkit etmek, onlardan hesap sormak bir nevi küfür ve günah mahiyetini alır. Hesap vermek korkusu, selâhiyeti ve dolayısıyla bu selâhiyetin sağladığı menfaatları kaybetmek endişesiyle birleşir; ve nihayet bütün bir millete itirazına imkân bulamayan bu duygular yerine, durumu mazur gösterecek yeni bir mantık yaratılır. Bu mantık bazan, bir milletin hürriyete lâyık olup olmaması şeklinde ortaya çıkar ve bazan da siyasal hayat ve hallerin korkunçluğu mazeretile yurdun yüksek menfa-

Bir Tez...

Emir Alp

Kadın iş sahası hakkında son zamanlarda öne sürülen tahditli ve tahditsiz tezlerden hangisinin üstün tutulacağı açıkça belirtilememiş ve hattâ bundan iki ay kadar önceleri İstanbul Eminönü Halkevinde yapılan faydalı bir « münazara » yı inceleyen değerli Jüri kurulunun yalnız bir « oy » çoğunluğuyla verdiği karar, tahdit taraftarlarına hak verdimiş olmakla beraber bunun benzeri hallerde dayanak teşkil edebilecek kadar genel kurallar tesirini yapacağı zan edilememekte bulunmuştur.

Bu önemli davanın çözülmesi için en doğru yol, hisse, kadın erkek taraftarlığında kapılmaksızın, tabiat kanununun hükümlerine bırakmaktır.

atlarına bağlanır. Halbuki, en gerçek hürriyet, saygı ve sevgiye dayanan bir itaatta saklıdır. Bu duyguları baltalayan mecburiyetler ve tebaiyyetlerdir ki, cemiyetin ortaklara buluncunda isyan, nefret ve ihtilal duygularını yaratır. Ve bu duyguları yaratmış olanların gayrimesru ve gasıp kuvvetler olduğu fikrine inandırır. Bu inançlar, yavaş yavaş kine inkilâp eder. Bütün dünya hürriyetleri bu psikolojik buhranın yarattığı hareketlerle kazanılmıştır. Muhakkak olan şudur ki insan hürriyetini kösteklemeğe çalışan her tedbire rağmen hürriyet fikri muzaffer olacaktır. Netekim

İnsanların birbirleriyle olan münasebetlerini tanzim eden maddeler, hep tabiat kanunundan alınmış şeylerdir. Tabiat kanununa uymıyan hükümler, bir şey ifade edemez.

Yaradılışta, tahammül ve mukavemette kadın, erkek arasında farklar bulunduğu kadın, erkek bilginler, kabul ve fenni esaslarla isbat etmişlerdir. Bu farkın başarılik noktasında olacağına inancım yoktur.

Netekim dış dünyasında ve iç alemimizde kısa bir süre içinde başlamış olan kadın hareketlerinde kadınlığın ilimde, fende, sanatta gösterdiği başarılar, benim bu inancımı perçinlemiştir. Bu farklar; en çok mukavemet

yer yüzünde bu hakkı kullanma bakımından ve birbirine nazaran daha ileride gitmiş cemiyetler vardır. Onlar daha ileri gidecek ve geriler hiç olmazsa onlara yetişeceklerdir. Ve bugünün ahlâksel temayülleri içinde en fazla şuurla gelişen fikirlerden biri de, hürriyet fikridir. Elverir ki, milletler, kendilerini idare eden kuvvetlerin gerçek niyetleri karşısında : Biz bu meydanın nice çabik-süvarın görmüşüz diyerek olayları dogal akıntılarına terk etmesinler. Hürriyetin kazanılması da korunması gibi kahramanlık ve fedakarlık isteyen yüce bir davadır.

ve tahammülle ilgili hizmetlerde kendini gösterir. Cemiyetin temeli, aile birlikleridir, birliği kuran kadın ve erkektir. Birlik, yuvanın iç ve dış hizmetlerinin görülmesiyle yaşayabilir. İç işin, dantela intizamile işlenmeğe muhtaç ve en aşağı, bir kadını işgale yeter çeşitli hizmetleri vardır ki, bu işlerin pek çoğu, tabiat kanunlarına göre kadının eline, ince duygusuna yaraşan şeylerdir.

Yuvanın dış işleri ise, tahammüllü ve sorumlu şeyler olup onu da erkeğin mukavemeti ve tahammülü yenebilir. Zaten herkesin iş bölümü; kendi kabiliyetine göre dağılırsa, beklenen faydalar bu suretle elde edilmiş olur.

Şayet kadın, yaradılışa aykırı olarak yuvanın veya cemiyetin dış hizmetlerine sevk edilmişse kadına karşı saygısızlık gösterilmiş olur ve şayet kadın; zaruretle kendiliğinden o duruma düşmüşse çok acıacak bir talih-sizliğe uğramış sayılır...

Kadının yaradılış itibarile farklı daha bazı hususiyetleri olduğu da inkâr edilemez ve bu hususiyetleri hırpalayacak yorucu, ezici hizmetlere sevk etmekle beraberliğin ilk günlerindeki sıcaklığını bozduğu hakkında karışlaştığımız okadar çok sosyal hadiseler vardır ki, bunları saymak için bile gücümüz yetmez. Hemen tesadüfi olarak bir örnek gösterilmek lazım

gelirse o da köy hayatımız ve hattâ şehirlerdeki bir çok vak'alar gösterilebilir. Temiz niyetlerle yuvayı kuran ve yaşatmak isteyen bu temiz insanlar, kadını, erkeği elele vererek müsavi şartlarla dış hayatını da görürler ve buna da mecburdurlar, bir kaç yıl içinde kadın da erkekleşir, bir zaman gelir ki, « incizap » gevşer, bu gevşeklik istemiyen olaylar doğurur, mahkeme gündemlerinde bu yoldaki konular için önemli yerler ayrılmıştır.

Ekonomik buhranlar hususunda kadının dış sahasındaki iştigalinin tesirini açıklamaya ve hattâ yuva kurmağa niyeti olmıyan kadın ve kızların durumunu incelemeye lüzum görmüyorum. Ben yalnız kadının kendi hususiyetini, talimat kanunu icablarını göz önüne alarak düşüncelerimi yürütüyorum...

Kabule şayen olsun olmasın, özel durumlar geçici şeylerdir ve bunlar zaruretin icablarına, hüküm sürdüğü sürelerle bağlı kahr. Benim, üzerinde durmak istediğim şey kadın, erkek cemiyet arasında, yuvada tabiatın kendilerine verdiği kabiliyete göre kendi rollerini alsınlar, devamla, intizamla başarsınlar ve bu başarı yuvaya ve cemiyete pek çok faydalar sağlar. Bunun haricindeki gösterişler ve hattâ zaruretler cemiyetin nizam ve intizam bünyesini sarsar.

Köy, Okul ve Yol

Milletimizin yapısında sağlam temel, öz çatı demek olan „Köy„ işlenirce mayasının saf asil bütünlüğü kim bilir nasıl yücelecektir.

Bu eşsiz mayadan beslenerek feragatın çalışkanlığını, bütün iyi duyuların örneği olan köyü daha yükseklerle yüceltecek biricik usta da okuldur.

Milletimizin şeref kaynağı, zaferler pınarı olan köy, hayat çölünde kurumamak istiyor.

Bu içi duru, ak, arı pınarı besliyecek ülkü ve bilgi sağanağı da şüphesiz yine okuldur.

Böylece köy, okul birbirine kavuşmak, karışmak, kaynaşmak için çırpınıyor.. Bu dilek milletindir, varlığının yüceliğini belirtecek tek ışık bu dileğin gerçekleşmesidir.

En büyük zafer: Her köyün bir okula kavuşması! Bu zaferi de kazanacağız!

En büyük bayram: Okulsuz köy kalmadığı gündür! İşte o gün millî zaferlerin en büyüğünü kutlulayacağız.. O günler yakın olsun!..

Çünkü gelecekte Türk medeniyetinin gelişmesinde Köy — Okul kaynaşmasının büyük ölçüde payı bulunacağına inanıyoruz! İçimiz bu inanla dolsun!.. Çünkü Türk vatanının ancak köyle kurtulabildiğini, korunabildiğini bildiğimiz için yine köyle yücelebileceğine güveniyoruz!

Celâl Çumralı

Bizi ayakta dipdiri tutan bu güvenle övünerek belirtmek istediğimiz bir gerçek var:

Köylerin birer kültür yuvası olabilmesini sağlamak için her şeyden önce coğrafi durumlarını düzenleştirmek lazımdır.

Coğrafi durum: Yurdumuzun bir çok köşelerini görmüş olanlar derhal kabul ederler ki köylerimiz birbirinden uzak, çok uzak, denecek derecede ayrı ayrı kurulmuşlardır. Öyle ki pekaz nüfuslu veya haneli bir köy aynı durumda diğer bir köye en azyarım saat, bir saat mesafede bulunmaktadır. Hatta bir adla adlandırılmış öyle köylerimiz vardır ki bir, iki, üç saatlık mesafelere mahalleleri serpilmıştır.

Ayrı ayrı adları taşıyan ve fakat birbirinden uzakta bulunan köyleri birinci guruba, aynı adı taşımakla beraber ayrı ayrı yerlerde mahalleleri mevcut köyleri ikinci guruba toplayarak okul bakımından durumlarını incelersek aynı sonucu elde ederiz. Pek az haneli her köye bir okul veya dağınık mahalleleri bulunan her köyün mahallesine bir okul yapılması şüphesiz ki güçtür.

Durumu böyle olan köylerden birinde bir okul bulunduğunu farzedelim: Yol ve iklim şartlarının ağırlığı karşısında köy yavrularının okula devamı gerçekten zorlaşıyor.

Şu halde devam etmesinler mi?

Hayır! ne pahasına olursa olsun devam edeceklerdir. Önce tathılıkla, güzellikle sonra kanun gücüyle muhakkak devam ettireceğiz. Lâkin durumunu açıkladığımız köyleri bu dağınıklıktan kurtarmaya da çalışmak gerekir.

Demekki mesele; dağınık köyleri toplu köy durumuna getirebilmektir.. Bu olayın sebeplerinde çareleri de gizlidir.

Köylümüzün tarlası, bahçesi yakınında barınmayı düşünmüş olması sebebin özüdür.. Niçin düşünmüştür? Köyünden kalkıp çiftin başına gitmeye üşeniyor mu? Hayır, asla köylümüz tembel değildir. Üşenseydi yaşayamazdı. Bizce bu önemli sorunun cevabı şudur:

1 — Yolların bozukluğu, yokluğu.

2 — Kuruluş tarihlerine nazaran güvensizliğin mevcudiyeti.. Eşkiya, yağma devirlerinin acı hatırası olan güvensizlik.

Şimdi bütün yurttaki millî ve ferdi güven sağlanmıştır. İkinci sebep artık yok olmuştur. Baş kaldırdığı gün onu ezecek kanun yumruğu hazırdır.

Birinci sebep: İşte bu çok önemlidir. Yeni yollar yapmak, eskileri onarmak işi bilelim ki okul işi demektir.

O zaman köyler yalnız idari yönden nazari olarak değil filen birleşmiş olacaktır.

Köyü yola kavuşturursak, yol okulu köye iletiecektir. Okul ve yol aynı varlıklar değildir, bir bütündür. İkisi de köyü hayata kavuşturacaktır. Onun için okul dâvasını yol meselesiyle birlikte ele almak doğru olur.

GURUR

Yaram kapanmasın, dinmesin sızım,
İlâhi aşkından geliyor hızım,
İçine düşünce parlar yıldızım;
Banâ ummanların yolunu göster!..

Ne fazla nikbinim, ne de bedbinim,
Sanadır her arzum, sanadır kinim,
Sensiz yaşayamam buna eminim;
Gözyaşım kalbimi oymazsa yer.. yer..

Gelse de altına üstü dünyanın,
Yanar vücudumda şahlanıp kanın,
Gidasız ruhuma aştır hicrânın;
Bana hayalinden bir nefes yeter..

M. Şükrü Fırat

MEZARLIK

Akşamları kalırdı gözlerim,
Mezarlığın mermer kapılarında.
Arardım bir dostumu
Sisli gölgelerinde mazinin.
İçimde nüksederdi her akşam,
Sona kalmış arzusu gündüzlerin
Ve ben;
Rüzgâra darılırdım bazan
Servileri niçin sallıyor diye,
Gecenin bitmemesi için
Güneşe yalvarırdım..

Vecdet Falay

Samsun Sanat ve Kültür âleminin son büyük kaybı Şair, üstad H. Rüştü Coşkun

M. Şükrü Fırat

Samsun sanat ve kültür ailesinin son yıllarda arka arkaya zincirleme giden büyük kayıplarına bir yenisi daha katılmış bulunuyor: son iki devrin şairleri arasında kendisine mümtaz bir mevki sağlamış olan, Samsun'un yegâne şairi üstad H. Rüştü Coşkun'u da henüz ötekilerinin acılarını unutmadan 10-11-1946 günü ölüm aramızdan ayırdı.

Fakat: dünyada, küçüğe olsa eser bırakan adamlar ölmez, onlar nurdan birer şelâle halinde nesillerin mefkûresine intikal ederler ve kalpler daima onların sevgile dolu aziz hatıralarını saygı ve rahmetle anarak taşırlar. Ölen ancak fani varlıktır. Bu, sanatkâr

için de böyledir. İşte: biz de sırasıyla aramızdan göçüp giden Dağıstanlı şair Baba Hüsnü [1], Samsun'un yetiştirdiği güzide evlâtlarından edip muharrir Mucip Hasan Tanju, Dr. Necmettin Divitcioglu, İsmail Cenani Oral, Resam ve şair Behiç Atabek, Edhem Veysi Aksan ve H. Rüştü Coşkun'un unutulmaz hatıraları ile içimiz kanarken diğer taraftan bu veciz hakikatı gözlerimizin önüne koyarak müteselli oluyoruz. Bu sanat ve kültür dostu, fedakâr üstad ve arkadaşların her birinin de ayrı ayrı, memleket irfanına yıllarca hizmet ve tesirleri olmuştur.

Bu emektarlar içinde sağlıklarında eserlerini küçük bir broşür veya kitap halinde çıkarmak bahtiyarlığına erişenler olduğu gibi; ömürleri boyunca kendilerine eserlerini neşretmek nasip olmıyan ve gazete, mecmua koleksiyonları arasında kalanlar da vardır. H. Rüştü Coşkun'da bu ikinci zümreye dahil bulunmaktadır. Fakat bunun ne ehemmiyeti vardı? Bu aziz insanlar nankör talin her türlü kahbeliklerine göğüs gererek mücadele etmiş ve bu uğurda canlarını vermişlerdir ya biz ona bakalım...

Üstad H. Rüştü Coşkun'u ilk defa mütareke ve Milli Mücadele yıllarında

(1) Samsun Mekteb-i Sultanisi Türkçe - Tarih ve Edebiyat öğretmen rahmetli hocam. Tahminen bundan 5-6 sene evvel Konyada vefat etmiştir.

İstanbul'da bugünkü «Yedi Gün» mecmuası sahibi Bay Sedat Simavi'nin çıkardığı aylık «İnci» mecmuasında ve bilâhare Samsun'da «Ahali» gazetesile diğer gazetelerde, «19 Mayıs» ve Merzifonda çıkan «Taşan» dergilerinde tamdim. Billassa Milli mücadele senelerinde yazdığı (Hasanın Gazası) gibi vafani şiirlerle pek hassas, ince ve içli bir şair olduğu anlaşıyordu. Üstad, hece veznile olduğu kadar, aruz veznile de oldukça muvaffakiyetli şiir, şarkı ve gazeller yazmış, bunlardan bazıları İstanbul'un ünlü bir bestekârı tarafından besteleri yapılarak plâga alınmıştır. Hislerinde çok samimi ve titiz idi. Şiirlerinde daha ziyade aşkı, ızdırabı ve hayatı terennüm etmiştir. Bu arada talünden de şikâyeti olur:

Yahutta :

Hülya dolu gençliğim rüya gibi yok oldu
Ben o bahar zevkinden bir zerre tatamadım!
Giryeli şiirlerim her kalbe bir ok oldu;
Bunun için ki hicran şairi kaldı adıml.

Niye giryen oluyorsun yine biçare gönül?
Olacak şey oluyor şaşma bu idbara gönül!
Kaderin lütfü bu, gün böyle tecelli ediyor;
Ne lüzum var onu tahvil için israra gönül?.

Diye kendi kendini teselli ederdi. 1933 senesinde sevgili eşinin ve peşinden de oğlunun ölümünü onu pek sarsmış, onlara bir çok mersiye yazarak uzun yıllar arkalarından çırpınmış, ağlamıştır.

Bundan on beş sene evvel yazdığım ilk şiirleri tashih için kendisine götürürdüm. Bulduğu kusurları işaret ve çalışırsam ileride daha güzel yazabileceğimi söyliyerek beni teşvik ederdi. Hayat felsefesi ve görüşü: hayatın bir ızdırapdan ibaret olduğu, bizim de kendimizi daima o çember için

BENLİĞİM

Ne verdim kendime bir küçük paye,
Ne de bir fakirin gönlüne değdim,
Ne tenezzül ettim kızbe rüyaya,
Ne de tabasbusla boynumu eğdim..

Mukaddermiş diye her türlü kahr,
Yıllarca sabredip göğsümü gerdim,
Göstermedi bahtım bir güler çehre,
Ben ona kendimi güler gösterdim..

Her an hayalimle kaldım baş başa,
Hicran diyarında hâlâ yalnızım,
Yazılsın kabrimde dikilen taş,
Garibim, yetimim, aşinasızım..

H. Rüştü Coşkun

de farz ederek bundan kurtulmağa çalışmakla yaşamak zevkini tatabileceğimiz ve böylelikle mes'ut olacağımız yolunda idi.

Nihayet; sevgili ve aziz üstad bu çenberi parçalayarak cendereden kurtuldu ve ardından hasretle gözyaşları döktüğü sevgili eşiyle oğluna kavuştu fakat mes'ut oldu mu bilmem?... Toprağı bol olsun.

ALAÇAM

Şimdiye kadar Samsun Coğrafyasına ait dergimizde yayınlanan yazılarımıza, bundan sonra da ilcelerimizi alfabetik sıraya göre incelemekle devam ediyoruz.

Yeri : Alaçam, 41°39 dakika kuzey enlemi, 35°30 dakika doğu boylamı üzerinde olup Bafra burnundan 22,5 mil, Gerzeden 155 mil uzakta ve Bafranın 31 Km. kuzey batısındadır.

Sınırları : Doğuda Bafra ilcesini kendisinden ayıran büyük saz ormanı ile aşağı Bedeş köyü, güneyinde Dörtmen tepesi ve yaylası, güney batıda Boyabat ilcesine bağlı (Koğuzbaşı) batıda Gerzeye bağlı Söbbecek köyü ve paşa mezarlığı kuzeyden Karadenizle çevrilmiştir.

Bu sınırlar içinde kalan Alaçam 490 Km² lik yer kaplar.

Yüzey şekilleri : Arazi genel olarak kuzeyde dar kıyı ovalarından güneye doğru gittikçe yükselir ve burarlarda yüksek düzlüklerle dağlık ve tepelik arazi hâkimdir ve önemli yüksekliklerden katran dağı ve bunun dolaylarında 1600 M. yükselişinde Dörtmen yaylası ve koğuzbaşı ve Şakmeydanı yaylalarını söyleyebiliriz ki, bu dağlar yükseltilerini gittikçe kaybederek kıyıya kadar gelir ve (Yalı yar) ları meydana getirirler ki, bunları da doğuya doğru genişleyen, batıya doğru gittikçe daralan bir plaj şeridi takip eder.

İklim : Kıyidan pek uzak olmıyan (6 km. uzakta) ve kıyidan çok yük-

Macit KARAKURUM

sekte balunmıyan Alaçam'ın kıyı ovasında Yazlar sıcak kışları soğuk geçmesine karşılık güneydeki yaylalarda yazlar daha serin kışlar daha soğuk geçer. Bu yüzden bir kısım halk yazın yaylalara göç eder, kışın şehre dönerler.

Yağmur en ziyade Kasım ile Aralık aylarında yağar; yıllık ortalama yağış miktarı 631 m.m. olduğuna göre Alaçam Samsundan daha az yağışlıdır.

Bitgi örtüsü : Güneyin dağlık kısımlarında yeşil örtü kısmen tahrip edilmiş olmakla beraber oldukça zengindir. Bu ormanlarda kayın, gürgen meşe, dişbudak, kızılğaç (kızıl ve karapelit), kara ağaç, çam ve köknar cinslerinden bileşik olup güneyde Urgancı, kiremittepe ve Ayın deresini, batıda Peskel, Kısırakçı, Geriş ve Koğuzbaşı; doğuda da saz ormanı adlarını alırlar. Hemen her köy kendine yakın ormanlığından odun ihtiyacını karşılamakta olduğu gibi aynı zamanda av meraklıları da Alaçam ormanlarında karaca, taşen, ayı, kurt, domuz, tilki, çakal ve sansar gibi hayvanları Avlıyarak bir kısmının zararlarından çevreyi kurtarmış olurlar, bir kısmının da derisinden ve postundan faydalanırlar.

Akar sular : Arazinin genel eğimi güney - kuzey doğrultusunda olduğundan akar sular güneyde katran ve Dörtmen dağlarından çıkarak (Uluçay, Sarılıkçayı, Mayıs çayı ve Gümenüz) aldarıyla Karadenize dökülürler. Rejimleri düzenli olmıyan bu çaylar ba-

harlarda taşarlar ve Alaçamı zarara sokarlar. Meselâ (Uluçay 1935 eylülünde taşmış ve bir çok tütün kurutma salaclarını hasara uğrattığı gibi bir kısmını tahrip etmiş ve 6 insan 300 hayvan kaybına sebep olmuştur.)

Kıyılar : Alaçam kıyıları Kızılirmagın yaptığı delta kenarında uzandığından sığ bir plaj halindedir. Bu yüzden Bafra burnundan Alaçama giderken açıktan geçmek lazım gelmektedir. İnce bir şerit halinde uzanan plajın gerisinde yer yer genç ve olgun yalı yarlar (falezler) yer alırlar. Bu kıyılar kuzey batıda «Çayağzı» ve batısındaki koylarda yıldız, karayel, ve kısmen batı rüzgârlarını almıyan yerlerde yelkenliler barınabilir. Bu arada yukarıda adı geçen «çayağzı» vaktiyle Osmanlı donanmasına büyük kalyonlar vücuda getirmek ve bu kalyonları fırtınalardan saklamakla şöhret kazanmıştı.

Tarihçe : Takriben 600 yıl evvel kıyıda ve Uluçay ağzında kurulmuş bulunan Alaçamın eski adı (Uluçay)dır sonraları, muhtemelen olarak deniz korsanlarından rahatsız olan halk kıyidan dereyi takiben içeri doğru göç etti. İlk kurucular kıyidan 3 Km. çekilerek Uluçay kenarında yine (Uluçay) adıyla kurdukları ikinci yerde de çay sularının taşmasıyla halk derenin doğusundaki zaif yamaçları tercih ederek şehri buradâ kurmuşlar ve o zamanlar bu çevrenin sık çam ağaçlarıyla kaplanmış olmasından ötürü şehre (Alaçam) adını vermişlerdir.

1 Eylül 1944 tarihindenberi ilce haline getirilen Alaçamın ikisi Bafra'dan katılmak üzere 43 köyü vardır. 1940 sayımında 4500 i merkezde ve

18500 u köylerde olmak üzere 23 bin nüfusa sahipken bu nüfus 1945 sayımında 24000 i aşmıştır; Km² ye 47 kişi düşer. Köy başına düşen nüfus ortalama olarak 517 yi bulur.

Tarım : Alaçam topraklarında ekilen toprakların mühim bir kısmını tütün tarlaları kaplar (ortalama 1100 hektar). Son yıllarda tütün ekimine önem verilmiş ve tütün ekilen arazi 1460 hektara çıkarılmıştır. Mahsul dırınu muhtelif yıllara göre değişmekle beraber yılda ortalama (1.000.000) kilo tütün elde edilmektedir. İlçenin bütün köyleri (42 köyün 36-38) i ve nüfusun önemli bir kısmı (3500 kişi) tütün tarımıyla uğraştığına bakılırsa tütünün Alaçam için ne kadar mühim bir geçim vasıtası olduğu ve Alaçam ekonomisinde oynadığı büyük rol belirmiş olur.

Alaçam tütünlerinin yaprakları kırmızımtırak ve içimleri sertçe olduğu halde oldukça iyi fiyatla satılır. Meselâ 1941 yılında görmez 30 kuruştan ve tütünün kilosu da en çok 260 kuruştan alıcı bulmuştur.

Tütüncülüğe fazla değer verilmesi yüzünden diğer ürünlerden, bilhassa besini teşkil eden buğday ve mısır ile yulaf, arpa ve çavdar gibi tahıl cinsleri az yer kaplamakta ve bunların üretim miktarları halkın ihtiyacını karşılayamamaktadır. Bu ürünlerin istihsal tutarları ancak 5 milyon kilo kadardır.

Hayvancılık : Alaçamın dağ köylerinde daha ziyade koyun keçi; ova köylerinde ise sığır ve manda beslenir. Bu hayvanların bir kısmının derileri (5500 koyun ve keçi derisi, 500 sığır derisi) Samsuna gönderilerek satılır.

Havzada köylümüzün yeme ve giyme tarzları ve dinî merasimleri

M. BULGURCUOĞLU

Havzada köylümüzün hayatı çok iptidai ve basittir. Yemeleri giymeleri ise pek sadedir. Günde üç vakit yemek yerler. Kuşluk sabah vakti demektir. Yemekleri ekseriya bir (tingir) içrisine konulmuş yoğurtlu, naneli yarma çorbasına inhisar eder. [Saç ekmeği] denilen ve mebzul bir ateş üzerine atılmış yuvarlak bir sacda pişirilen mayasız [içkefe-afgayı] çorbaya ovalarlar. ve iri ağaç kaşıkların yardım ile ve büyük bir iştihâ ile midelerine indirirler.

Öğle vakti ya sabah ekmeğine sarılmış çökelik, sac yağlı, bazen yahni, hoşaf ve çalkama gibi yemekleri yerler.

Erken yatan ve erken kalkan köy-

Alaçam'a 7 km. mesafede ve kıyıda bulunan (Gümenüz) köyü halkı iyi havalarda balık avıyla meşgul olup bir kısım halkın geçimini sağlar. Ormanı fakir olmıyan Alaçamda karaca, tavşan, ayı, kurt, domuz, tilki ve çakal gibi hayvanlar avlanarak şehirde satılır.

İçme suları az kireçli olup tatlıdır. Bilhassa 8 km. uzaklıktaki (Verane) deresi içinden çıkan maden suyu şehirde satılır. Yollarına gelince başlıcaları Alaçamı Bafraya bağlayan şose ile Gerzeye bekiten kısmen şose halinde bulunan iki ana yolundan başka köyleri şehire ve köyleri birbirlerine bağlayan araba yolları ulaşımı temin eder. Bu yollar üzerinde biri beton

lümüz, iş ve ibadet zamanlarından artırabildiği vaktini, malına-hayvanına bakmakla geçirir. Köylünün en matemli gününden birisi de öküzünü kaybet-tiği gündür. Biçare ya sarı öküzün huyuna, ya çatal boynuzunun kuvve-i-ne muadil bir ikincisini bulamamak endişesiyle yüzü gülmez. Şurasını da ilâve edelim ki, rençberimizin, gözünde sevilmeğe, hürmet edilmeğe lâyık ise o da öküzü ve sapanıdır. Bunlar yalnız onun değil, bütün memleketin kar-nını doyuran yegâne kuvvettir. İstiklâl mücadelesinde bu iki vesaitin yarattığı harikaları göz önüne getirirsek köylüyü telakkisinde haklı bulacağız.

Köylümüzün giymeleri ise: erkeklerin ekserisi şalvar giyerler. Bazı köy-

olmak üzere 15 metre uzunluğunda (Gümenüz köprüsü) mevcut üç köprüden diğeri 8 metre uzunluğunda kısmen ahşap Mayıs çayı köprüsü, öbürü de yine kısmen ahşap ve 13 metre uzunluğunda (Sarılık çayı köprüsü) akar suları aşmayı kolaylaştırır. Ticaretinin mühim bir kısmını Samsunla yapan Alaçam Samsun'a bilhassa tütün göndererek pradan çeşitli eşya vesaire getirtir.

Henüz pek genç ve şirin bir ilcemiz olan Alaçam yakın bir gelecekte ekonomik gelişmelerle paralel olarak kendine lâyık olan me. kie erişeceğine şüphe etmemeliyiz.

köylüler ve köy delikanlıları arasında avrupa kumaşlarından imâl edilen ceket ve şehir usulü düz pantolon giyenler de bulunmaktadır. Köylü erkeklerinin iç elbiseleri Merzifon, Lâdik çadır-larından, yahutta kalın kaput bezlerinden mamûl don ve gömlektir ibaret-tir.

Köylü kadınlarının giyimışleri ise: kısmen [melez] tabir edilen dokumadan yahut ta kaput bezinden yapılmış bir gömlek veya paçalık denilen bir doku-madan ibarettir. Kadınlar önlere ya yerli dokumadan bir önlük, yahutta bir peştemal sararlar. Bellerinde Sivas şah yahut Tosya mamulatından kuşak bulunduranlar da çoktur. Ayakkapları çarıktan, çapuladan ekseriya şehre yakın bulunan kadınların ise, parlak rogandan yapılmış uçları sivri yarım potinler kullanırlar. Bunlar meyanında şehir usulü iskarpın kullananlar da bulunmaktadır.

Köylümüzün temiz ruhlarında dine karşı mübalagacılık yer tutmamıştır... Bunun içindir ki, köylümüz mübarek günleri derin bir hürmetle kutlularlar. Robiyyülevvelin 12 sinden başhyan ve en aşağı bir ay devam eden bir müddete [mevlüt ayı] namı verildiği için her köyde, herkes kudretince mevlüt okutur. Mevlüte köyün tekmi halkı gelirler. Kadın ve erkek bu dinî merasime ayrı ayrı iştirâk ederler.

Köylümüz mevlüt kıraat edilecek olan mahalle toplandıktan biraz sonra geniş ocakların mebzul ateşi karşısına kazlar asılır, mevlüte başlanır. Burada bir ilâhının manevî tesirile uyuşan âsap, kazların kızaran etlerinden sızan iştihâ aver koku ile büsbütün başkalaşır.. (Geldi bir ak kuş kanadile varan, arkamı sıvadı kuvvetle heman.) satırları okunurken herkes tekbir ve tehliller

arasında yere döner ve müteakiben şerbetler dağıtılır.

(Leyleiragaip) e burada (Helva bayramı) namı verilir: O gün fakir, zengin her ferdin helva yapmaya bir mecburiyeti mâneviyesi vardır... Helva yapmayan evin ölüleri gûya mahzun kahr ve ağlarlarmış!.. Bununla beraber yapılan helvalar konuya komşuya, fakirlere dağıtılır.

(Leylei berat) a Havza ve köyle-rinde mum bayramı denilir. Herkes haline göre o gün destelerle mum almak ve camilere tevzi etmek mecburiyetindedir. Bunda da helva bayramının kanaat ve itikadının tesiri olduğunu saklayamayız.

Ramazân, köylerimizde sade ve sakin geçer. Köylümüz ramazân ayı içerisinde orucunu tutar ve namazını kılarlar. Temcidi bildiren davul ve zurna muayyen vakıtlarda çalarak gecenin zulmet ve sükûneti arasında uykudakileri kaldırır.

Bayramlar, köylerimizde daha sakin fakat daha içtimai ve insanidir. Bayram namazını müteakip tekmi köy halkı - kadınlar bittabi hariç - caminin avlusuna toplanırlar, birbirleriyle bayramlaşırlar. Bayramlaşmak ihtiyarların birbirlerinin ellerini sıkması, küçüklerin de kendilerinden büyük olanların ellerini öpmesi gibi merasimden ibarettir. Binanaleyh bu merasim ifa edilirken selâvatı şerife getirilir. (Bayramınız mübarek olsun), (İğdiniz said olsun), (çok senelere) temenniyatı tekrar edilir. Müteakiben halk avluda küme küme ayrılarak her evdek gelmiş olan birer sini bayram yemeğinin büyük bir iştihâ ile tenavülüne başlarlar. Yemeklerin en nefisi ve güzeli o gün köyde bir misafir varsa onlara, yoksa köyün şayan hürmet ihtiyarlarına tefrik edilir.

Aslına Kıymet Vermiyenler

Bahri Ulaş

Cemiyet içinde öyle şahıslar vardır ki kendilerini taşımakta olanlara kıymet vermez veya onları aşağı görürler.

Memleketinin efendisini, bekçisini, müstahsilini ve kendi varlığını bile tanımadan, milli işlerini anlamadan sınır dışındaki yarı hayal hakikatlara kapılır.

Atalarından kalan ve köylü dayının söylediği milli havayı, çaldığı sazı davul ve zurnayı istihza ile seyreder; ötede Atlantik tangolarına koşar. Tabiidir ki milli hasletlerini kafasında merkezileştiremediği için onlardan da bir şey anlamaz gibi görünür. Onun yegâne mevzu görmediği, ancak muhayyilesinde yaşattığı artistler yatağı olan Holiwood'dur. Oradaki artistlerin teker teker ismi, ne yediği, ne içtiği, hatta tercüme-i balleri de ezberindedir. Ne yazık ki bu gününü borçlu olduğu köylü dayısından haberi yoktur. Varsa bile onu küçümsemekle karşıladığına delâlet ediyor demektir. Halbuki bugün her sahada göze çarpan hakiki müstahsil olan köylüdür. O, her işine sevinç ve neşe ile sarılır. Tuttuğunu koparır. Elinin deydiği, ayağının bastığı yerden altın fışkırır.

O, tarlasına nasıl giderse milli ödevine de öyle tasasız gider. Sırtına torbasını vurarak, gurbüz yayrusunu ve Ayşe'sini yalnız bırakarak i ara ata

ata cepheye koşar. Canını dişine takarak çalışır ve nihayet hedefine ulaşır. Bütün bu uğraşmaların hepsi ne içindir? Milletin refah ve saadeti...

Türk köylüsü misafirperverdir. Bugün Anadolunun herhangi bir köyüne gidilirse gidilsin, bir yabancıyı ya bir baba, ya bir ana veya bir kardeş misafir eder. Yaşayışı pek basittir. Yine Türk köylüsü görünüşte basit gibi ise de ruhunun derinlerinde yüksek vasıflar mevcuttur.

Bakınız; Yusuf Ziya Ortaç şunu söylemekle ne kadar haklıdır:

«Biz her şeyimizle biziz: Radyodaki kısık sesli halk şairimizle, iki telli sazımızla, dünya ölçüsüne çıkamamış kitabımızla, soluk benizli mecmuamızla yeni kıravat bağlamış Köylü Dayımızla...»

S E N

Sen bir hayatın tahtı ve bir başın tacısın, Bitmiyen ıztırapta tadın kadar acısın. Bir masum muhabbetin duası, günahısın. Adın besmele olan, bir dudağın ahısın.

Ve sen, sükûnla huzur, ümit ve bir ateşsin. Kimsesiz, boş ülkede şaşaalı güneşsin. İstersen bulut ol da, esirge güneşini. Sen bir ruha dolmuşken ararmıyım eşini?

Sabahat Acuner

Havza Köylerinde söylenen MEŞHUR SÖZLERDEN

Tophyan M. BULGURCUOĞLU

- § Ağalık verme ile, yiğitlik vurma ile olur.
- § Altın yere düşmekle pul olmaz.
- § Ağaç dalı ile güler.
- § Al kaşağıyı gir ahıra, yarası olan kocunur.
- § Açık yara adam öldürmez.
- § Ağır otur batman gel.
- § Aş taşınca kepçeye baha yetmez.
- § Ağanın bağı var, üzümü yok yaprağı var.
- § Altın kapının gümüş kapağı işi düşer.
- § Atı kişneten arpasıdır.
- § Acın koynunda çörek eğlenmez.
- § Aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık.
- § Aç it fırın yıkar.
- § Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al.
- § Erkeğin sözü demirin kertigi.
- § Eden bulur, inleyen ölür.
- § Eğriden tok, doğrudan aç görülmez.
- § El terazi göz kantar, gönül istediğini tartar.
- § Onmıyanın vardır sebebi.
- § Ürmesini bilmiyen it sürüye kurt getirir.
- § Esmeyince yağmaz.
- § İt derisi sürü para kazan.
- § Er evlenen döl alır, er kalkan yol alır.
- § Emek olmayınca yemek olmaz.
- § Elekçiyi paşa yapmışlar da, ille kasnak demiş.
- § İlişme sarhoşa kendi kendine düşer.

- § Ulu kuş ağır uçar.
- § İl şamataya doymaz.
- § İlmi yaman bey mi yaman.
- § İnsan işini, aşını, eşini bilmeli.
- § Saçı uzunun abı yerde kalmaz.
- § Sofu soğan yemez, bulsa kabuğunu komaz.
- § Sorucu ol ki bilici olasın.
- § Tosya'ya pirince giderken evdeki bulgurdan olursun.
- § Tatlı dil güler yüz düşmanın belini bükür.
- § Akıllı hesap edinceye kadar deli dağları aşar.
- § Gurbette öğünmek hamamda türkü çağırmağa benzer.
- § Karanlıkta helva yiyenin sırrını Allah bilir.
- § Kırk gün daban eti bir gün av'eti.
- § Komşunun tavuğunu isteki Allah sana kaz versin.
- § Koyunu güden kurdu görür.
- § Kısas kıyamete kalmaz.
- § Kardeş kardeşi atmış da, yar başında tutmuş.
- § Katarda deve bir kökrer.
- § Kadın şalvarın ne bol? Harcı içinden çıkar.
- § Kar yağdı iz kayboldu.
- § Kabaktan terazinin kozaktan dirhemi olur.
- § Kardeşden karın yakın.
- § Kurt komşusuna yemez.
- § Karmıcadan ibret al yazdan kışı karşıla.
- § Kördür gözü, kızmaz yüzü.

«HACEİEVVEL» imiz

Ahmet Mitat Efendinin ölümünün yıldönümü...

Emir ALP

Yetim büyümüş, 68 yıllık hayatın bütün kerem ve derdini duymuş olan Ahmet Mitat Efendi; bu ömrün 50 yılını bir gün olsun aralık vermeksizin kültürel yayına hasretmiş ve ayrıca 164 ü geçmiş eser bastırmış ve nihayet 28/Aralık/1912 pazar gecesi, hocası bulunduğu yetimlerin kültür yuvasındaki nöbetçi odasında son nefesini vermek suretile «Kalbi millet» deki karargâhına göçüvermiştir.

Ömrünün son yıllarında «Darülfunun», «Darülmuallimat», «Medresetülkuzat» gibi yüksek okullarda «Tarihi Kâinat ve Şuabatı» ve Felsefe derslerini okutmakla meşgul olduğu halde hiçbir ivaz beklemeden burada fahri hocalığını yaptığı Yetimlerin irfan yuvası olan «Darüşşafaka» da ömrünün sona ermesi onun ruhunu «tâziz» edebilecek tesadüflerden olsa gerektir.

Ecnebi delegelerile daimi temasi icab ettiren «Meclis-i kebir-i sıhhiye» ye başkanlığı zamanında kendisini ziyarete gelen Avrupalı müsteşriklerle ve cizvit papaslarla münazarelerini

duyabilen vatandaşların gönülleri neş'e ile kabarırdı.

Merhumun 50 yıllık yayın hayatında ve Türk cihanında onun kadar okuyucuyu, yazıları başına toplamış feyizli bir muharrir gösterilemez ve bu 50 yıl içinde yalnız kendi eserleriyle okuma zevkini aşlamış ve hatta asrı yenilikleri bile roman ve hikâye halinde okuyucuya taddırmış ve öğretmiştir. Sonralarda yazılarında büyük sanat eseri olmadığını söyleyenlere bile çok geniş ve kavi olan omuzlarını silkmekle iktifa etmiş ve «ben yalnız irfana müstak ve muhtaç olan halka hitap etmekle zevk duyuyor ve vazifemi görüyorum» demekle iktifa etmiştir. Yoksa yazıda isteseydi yepyeni edebî bir cıgır açmak için şark ve garb ilim müktesibatını taşıdığına hiç bir kimsenin şüphe etmeğe hakkı yoktur. Bununla beraber yazı uslubünün çok vazih ve selis bir akışı vardı. O yaşayan büyük ölünün 34 cü yıldönümünü en derin duygularla anar, Tanrıdan rahmetler dilerim.

Şehrimizde Kadastroya Başlanırken

(Geçen sayıdan devam)

Celâl Agah Uyanık

Komisyonca mülkiyeti tayin kılınan gayrimenküllerin kimlere ait olduğu ve tahakkuk ettirilen kadastro harç ve resimlerinin miktarını gösterir cetveller plân örnekleriyle mahalle veya köylerin herkes tarafından görülebilecek münasip bir yerine iki ay müddetle asılır. Ve nereye asıldığı da mahalli gazeteler ve mutad şekillerde ilân olunur.

Askı süresi içinde itiraz edilmeyen cetvellerin münderecatı Tapu Sicilli nizamnamesi hükümleri dairesinde ve mahallenin kuzey doğusuna isabet eden adanın en küçük numaralı gayrimenkulünden başlamak suretile komisyonca kütüğe geçirilir. Kütüğü nakledilen gayrimenküllerden mülkiyetinde veya mülkiyetin gayri aynı veya şahsi haklarında ihtilâf olup ta kadastro veya asliye mahkemesince tetkik edilmekte olanların ihtilâfı mülkiyete taallük ediyorsa o kısım hariç bırakılarak diğer cihetleri tescil olunur. Ve keyfiyet kütüğe işaret edilir. Boş bırakılan sütunlardan kütüğün Tapu Sicilli idaresine devri tarihine kadar Kadastro mahkemesince işi bitenler komisyonca ve devir tarihinden sonra işi bitenler de tapu idarelerince yapılır. Bu cihetler kanunun 26 inci maddesinin 2 inci fıkrasına göre yapılacak zabıtnamede gösterilir.

Kütüğe geçirilen her gayrimenkül dosyasile karşılaştırıldıktan sonra Ka-

dastro Müdürü üye ve fen amiri ile mukabele edenler tarafından her kütüğün son sahifelerinin arkasındaki boş yere yapılan tesciller komisyonca tasdik edilmiş olan dosyalarına uygundur diye bir şerh verilerek tasdik edilir.

Kadastrosu biten mahalle veya köyün tapu kütüğü ve mal sahibi sicilli ile buna ait dosyaları müfredath bir zabıtname yapılarak Tapu Sicilli Muhafızlığına devrolunur. Bu suretle kadastro ameliyesine dayanan bir Tapu Sicilli müessesesi ve hukuku vücut bulmuş olur.

Mülkiyete saygı taşıyan topluluklar ötedenberi kutsal haklardan olan mülkiyet hakkının himayesi için yasalarına en kuvvetli hükümleri koymuşlardır. Gayrimenkullerin her türlü tecavüzden masuniyetini de kanunî kefalet altına almışlardır.

Zilyetliğin menkul mallardaki kuvvet ve kudreti ile gayri menküllerdeki kuvvetini kanun yazı bir tutmamış ve herhangi bir gayri menkul mal üzerinden istifade haklarını haiz bulunanları tanımak için bu yolda tesis edilmiş bulunan bu müessese sayesinde hüküm kılmıştır.

Bu müessese yukarıda belirtildiği üzere kadastroya dayanan Tapu Sicilli müessesesidir. Bu müessese yalnız tapu sicillerinde yazılı olan gayri menkul malların sahiplerini değil, bu mallar üzerinde hakları bulunan diğer

Çarşamba'da Kış Günleri Nasıl Geçer

Kemal GİRİTLİ

Her küçük yerin kendine mahsus iyi adetleri vardır. Bunlar arasında bazıları vardır ki, halkın bünyesine işlemiş olup nesilden nesile devam edip giderler. Ve hakikaten güzel olan bu adetlerin bazıları da zamanla ortadan silinip kaybolmaktadır.

Çarşamba'nın da bağ olduğu Samsun ili gibi kendine has bir milli oyunu yoktur. Memleketimizde Çiftetelli ve Konyalı oyun havaları çalınır ve oynanır, bu oyunları da pek az kimseler bilir ve oynarlar. Memleketimizde raksi oyundan ziyade masa oyun ve

kimseleri de bize açık bir surette anlatan bir belgeler mecmuasıdır.

Tapu Sicilli hukukunda kabul ettiğimiz prensip İsviçrede olduğu gibi (mutlak tescil) prensibidir. Tapu sicillini dar bir anlayışla yalnız bir alanın veya bir bölgenin ihtiyaçları ile değişen bazan büyüyen ve bazan küçülen tek bir defter olarak anlamak ve bu şekilde tasavvur etmek doğru değildir. Çünkü Tapu Sicilli bir çok defterlerin ve belgelerin bir araya toplanmasından ortaya çıkan bir müessesedir. Kısaca bir ifade ile müteaddit belgelerin müteaddit defterlerin bir mecmuasıdır.

Defterlerin en önemlisi (granlivir) denilen (ana) yani (Tapu Kütüğüdür) Bu kütüğün her sahifesi manevi şahsiyete sahip her gayri menkul malın başından geçen bütün vukuatı açıklığı ile gösterir. Planda o gayri menkulün

eglençeleri çok ve güzeldirler.

Kısa olan kış günlerinde her aile iş ve gücüyle meşgul olduğundan akşam olup herkes yemeklerini yedikten sonra ya kadınlar kendi aralarında veya ma aile bir komşuya giderler. Bunun için daha evvelden anlaşarak bir kaç aile tesbit edilen yerlerde toplanırlar. Odun bol ve ucuz olduğundan soba fasılasız yanar. Bazan oturulan oda yalavlı cehennemi andıracak kadar sıcak olur. Kapı ve pencereler açılır. Cömert ve eli açık olan Çarşambalılar son derece misafirpervar olduk-

kâğıt üzerinde hâdese mütesemidir ki Tapu Sicilli hukukunun en sâdık ve en doğru bir yardımcıdır. İşte Tapu Sicilli hukukunu vücûda getiren yani tapu kütüğünü ve diğer fer'i defterleri tanzime hizmet edici bulunan ve memlekette gayri menkûl malları mütedavil bir servet ve sermaye haline sokan ameliyat bu gün bu güzel memlekette faaliyete başlayan kadaastro ameliyesinden başka bir şey değildir. Gerek iktisadi ve gerekse zirai alanda önemi açık bulunan Samsun da kadastroyu faaliyete geçirmek hususunda yüksek muzaheretini daima gösteren ve nihayet bu kıymetli mesaisi kadaastro heyetinin işe başlaması ile muvaffakiyetle bezenen Sayın Valimiz Bay Rûknüddin Nasuhioğlu'na cümlemizin şükran borçlarımız vardır. Bunu hatırdan çıkarmalı ve gelen heyete âzami yardım ve kolaylıkları göstermeliyiz.

larından gelen misafirlerini ıstıtmamak rahat ve memnun ettirebilmek için ne yapacaklarını ve ikram edeceklerini adeta şaşırırlar. Yemişler yenirken bir taraftan da fincan oyunları, kibrit oyunları tam bir samimiyet havası içinde oynanır. Neşe ve kalıkaha oradakileri daha ziyade yekdiğerine kaynatır. Poker ve sair cemiyeti kemiren kâğıt oyunları yerine bu temiz ve neşeli oyunlar devam ederken bazan 'Helva çekmek' te buna inzimam eder.

Gecenin muayyen zamanlarına kadar devam eden bu sohbet ve eğlençeler tatlı bir hava içinde bittikten sonra bir müddet de bu nese caddede her aile evine girinceye kadar elde fenerler devam eder. Bu samimiyet yalnız geceleri değil bilhassa kadınlar için gündüzleri de devam eder. Bir zamanlar bu gündüz ziyaretleri hakikaten itiraf etmek lazımgelirse hiçte iyi değildi. Sabahın erken saatlerinde başlayan misafirliğin vakti zamanı belli olmaz, yemek vakti denmez, erken veya geç hemen gayri nahoş zamanlarda aklına kim eserse başına örtüsünü, ayasına nalınını taktığı gibi soluğu en yakın komşu evinde alırlardı. Bugün çok şükür bu fena ziyaret usûlü hemen hemen tamamen kalkmış gibidir. Her evin ve her ailenin bir kabul günü tesbit edildiğinden, kimse bugünün haricinde misafir kabul etmediği gibi, zaten gidilmezde. Bu suretle az çok bir rahat nefes almak ve kahvaltı yapmak imkânını bulabilmişlerdir.

Bu resmi kabul günleri iyi olmakla beraber eski samimi havayı kısmen ortadan kaldırmıştır. Şüphesiz ki her aile aynı derecede samimi ve içli dışlı değildir. Halbuki kabul günlerinde oldukça kalabalık bir misafir kitlesi

Cephe Dönüşü

Bu köy benim köyüm değil hemşehrim
Ben böyle terketmedim köyümü.

Bizim köyün bir camisi vardı
Şadırvanında ak sakallı ihtiyarlar
Abdest alır,

Avlusunda çocuklarımız oynardı.
Bizim bağlar bu kadar sararmamıştı
Cepheye giderken.
Ve bütün bacalardan duman
Dağ başlarında çingirak sesleri
Bırakmıştık.

Ben bu köyde oturamam hemşehrim
Bu köy benim değil artık...

V. FALAY

toplanacağından azlığın yarattığı hava burada bulunmaz. Zaten kadın cinsinin fazla konuşkan oldukları herkesçe malûm bir keyfiyet olduğuna göre, beş on kadının bir arada toplanıp konuşmalarının adeta tartışma şeklinde gürültü yaratacağı takdir edilir. Yalnız bu kalabalığın bir iyi tarafı daha varsa o da : zaten gürültülü geçen konuşma temposu yüzünden esashi dedikoduyu da ortadan kaldırmaktadır. Bu ise memleketimiz için memnuniyet verici bir gelişme sayılır. Yalnız bizi müteessir eden nokta, bu kaybolan fena itiyatlar yanında güzel itiyatlarımız da zamanla silinmekte ve kaybolmaktadır. Nerede o eski günlerin yarattığı samimi hava. Bilhassa şu harp yılları memleketin sosyal bünyesinde radikal değişikliklere sebep olmuştur. Bunların neler olduğunu gelecek bir yazıda belirtmeye çalışacağım.

Bir Yaprak Düştü

Esat ÖZTEK

Sellerin süprütüleri önüne katıp kovaladığı dar bir sokakta, bir ihtiyar gibi kanburlaşmış bir evin, camı kırık penceresinden dışarıyı seyreden sararmış bir yüz, gözü uzaklara dalmış uzun uzun düşünüyordu. Mahallenin yegâne dedikodu mevzu olan bu genç tuhaf adeti ile tanınmıştı. Hakkında pek az bir bilgiye sahiptim, zayıf orta boylu ve belki de hayali kuvvetli bir kimseydi.

Hiç kimse ile arkadaşlık yapmak istemez, yalnızlığı her şeye tercih eder bir durumu olmasına rağmen, kendisi ile görüşmek isteyenlere pek fazla nezaket gösterir. Mahallenin küçük çocuklarını dağın odasına toplar, onların müşküllerini halle çalışır, masallar anlatırdı.

Kendisi yüksek mektebin birine devam ediyordu. Kimsesiz olan bu genç öğleden sonraları bir kaç saat çalışarak, akşam erkenden odasına kapanırdı. Kimseye gidip gelmemesi, ev dahilinde zaruret hali hariç kiracılarla dahi görüşmemesi sebebiyle, mahalleli kendisini hiç sevmezdi. Buna rağmen çocuklar onu görünce, Halit ağbi diye bağırarak, ona olan sevgilerini gösterirlerdi. O da hafif bir tebessümle mukabele ederdi. Halit ağbi ünvanı, aklıta mahalle çocuklarının parolası olmuştu. Onlarla konuşan çocuklarda bir değişiklik olmuş, hepsi bütün kuvvetleri ile derslere çalışmaya başlamışlardı. Bu vaziyetten hepimiz mem-

nunduk. Bu memnuniyeti Halit ağbiye bildirmek için, bir gece onu bizim eve davet etmeye karar vermiştik. Her gece çocukları ona giden ondört baba evin büyük odasını doldurmuş onu bekliyorduk.

Saat geleceği vakti geçmiş olmasına rağmen gelmeyişi, misafirler arasında mırıldanmalara sebebiyet vermişti. Bir az sorra her kafadan bir ses çıkıyordu.

— Ben artık çocuğumu onun yanına bırakmam, o bir delidir!..

— Evet, evet!.. Öyle olmalı hem de bir küstah, hepimizi bekletiyor!..

— Müsadenizle, deli olmasa gerek, yalnızlığı sevdiğine göre bir aşık!..

Müdahale etmeseydim daha pek çok şey söyliyeciklerdi, işte bu esnada hafif bir yağmur yağmaya başlayınca içlerinden biri atıldı: Artık gelmez, yağmur yağıyor, onun yağmuru!..

Bu söz üzerine, kahkahalar odayı doldurmuş, sigara dumanlarını dalgalandırarak hepimizin hayretini mucip olan, sorgu işaretine yakın bir işaret meydana getirmiş ve hemen dağılmıştı. Hepimiz bunu görmüştük. Onun yağmuru tabirini belki garip bulacaksınız ve şimdiye kadar unuttuğum anlatılacak en önemli konu. Halit ağabeyin en garip adeti, yağmur yağdığı zaman bu gençte pek tuhaf haller baş gösterirdi. Yağmur peneere ve saçakları tıkırdatarak mevcudiyetini haber verdiği zaman, derhal gözleri uzak bir noktaya dalar ve parlar, yüzü sararır ve dudaklarında hafif bir tebessüm belirir, iradesiz ayağa kalkar, buruşuk pardesüsünü giyer ve etrafındakilere dönerek: İşte gördünüz! Yağmur yağıyor, dinmeden çıkmalıyım diyerek, acele adımlarla dışarı fırlardı.

Aklımıza türlü ihtimaller arasında her halde her yağmur yağdığı günde sevgilisi ile buluştuğu aklımıza gelmişti. Bu toplantı üzerinden bir ay kadar geçmiş, sonbahar ağaçlardaki tek tük kalmış yaprakları koparmaya çalışıyordu.

Yine aynı odada toplanmıştık, çocuklarımızın gece yataktan kaçarak Halit ağabeyin masallarını dinlemeye gitmelerine mani olacak çareler araştırmakla meşguldük. Bu arada, rüzgârla karışık hafif bir yağmur başlayınca ortaya garip bir fikir atıldı, acaba yağmurda Halit ağabey nereye gidiyordu? Çocuklarımızın her gün yanına gittiği bir kimsenin ahlakını bilmek mecburiyetindeydik, teklif neticesi kura çekildi, ben ve diğer bir arkadaş Halit ağabeyi takip etmek üzere evden çıktık. Yağmur gittikçe fazlalaşıyordu ve her ikimiz de derin bir heyecan içindeydik. Bu esnada yüz metre kadar ilerden, Halit ağabeyin evden çıktığını gördük ve takibe başladık. İlk önce, şehre doğru yönelince, aklımıza sevgilisiyle buluşacağı fikri geldi. Fakat o, aniden istikametini değiştirdi ve mezarlığa doğru yürümeye başladı. Hayretimiz büsbütün artmıştı. Biz daha kestirmeden bin güclükle mezarlığa girdik, hava ise gittikçe daha fazla kararmakta idi, etrafımızı sık sık çakan şimşeklerle görülebiliyorduk. Başımı yukarı kaldırmış, yağmur yüzünü yıkıyordu, ilerdeki bir ağacın altına gelince durdu acı bir şekilde tebessüm edi-

yor, rüzgâr ağaçtaki yaprakları koparak Halit ağabeyin yüzüne fırlatıyor, rüzgârın istikametine uyan dallar sanki kollarını uzatıyordu. Halit ağabey kucasına düşen bir yaprağı aldı, uzun uzun öperek yanağına bastı. Ağır ağır çamurlara bata çıka, sallanarak önümüzden geçerken yüzünü silmek için mendilini çıkardı, bu sırada cebinden bir defter düştü, fakat o, farkında olmuyarak yoluna devam etti, yalnız o kadar sendeliyordu ki nereden ise düşecekti, acaba hasta mıydı?

Arkadaşıma yardımına gitmemizi söyledim, fakat burada bulunuşumuzu nasıl izah edeceğiz sözü üzerine vaz geçtim. Rüzgârın iniltileri, yağmurun şiddeti, yıldırımların ardındaki gök gürlemelerinin tesiri altında titreyen bir yandan da onu gözden kaybetmemeye çalışıyorduk. Büyük bir selviyi biraz geçince, adamakıllı sendeledi, fakat kendini tutamamış düşmüştü. Her dakika kalkın ısıtı bekliyor, fakat dakikalar saatler gibi uzun geliyor, o ise kalkmıyordu. Birdenbire şursuz koşmaya başlamış, bulunduğu yere gelince Halit ağabeyi yerde arka üstü yatmış bulduk. Dudakları hâlâ tebessüm ediyor vaziyette, elinde sıkı sıkı tuttuğu sararmış bir yaprak, her ikisinin aynı zamanda toprağa düştüğünü gösteriyordu.

O gece bütün mahalleye onun öldüğü haberi yayılmıştı, bizse hiç birimiz konuşmadan misafir odasında dalgın oturuyorduk, birdenbire aklıma düşürdüğüm defteri geldi, açtım baktım hatıra defteriydi ve son iki günlük hayatını okumaya başladım:

« Bu gün çok ızdırap çekiyorum ağzımdan gene kan geliyor bunun yüzünden müesseseden çıkarılalı on altı gün oldu, ilaçlara vermekten param

Osmanlı Bankası

SAMSUN ŞUBESİ

Nuri ÖZBALKAN

Türkiyenin iktisadi hayatında büyük tahavvüller vücuda getirmiş, faydalı hizmetler yapmış olan Osmanlı Bankası ilk olarak 1889 senesi, Mustafa Reşit Paşanın «Dersaadet» isminde kurduğu Banka ile başlar. Bu bankanın maksadı: Bedeli muayyen bir müddet sonra tesviye edilmek üzere kâğıt para ihraç etmektir. Dersaadet bankası zamanına göre Devlet bankası şartlarını haiz olacaktı. Bu banka kendisinden beklenen faydaları hiç bir zaman gösterememiştir. Nihayet 1848 senesine doğru bankanın sermayesi 100 milyon kuruşa çıkarıldı ve ismi de değiştirilerek Osmanlı Bankası oldu. Fakat bu daha çok bizim bir teşekkülümüzdü.

Asıl Osmanlı Bankası Avrupa mali sermayesinin Türkiye'ye giriş safhası olan 1863 senesinde kurulmuştur. Osmanlı Bankasının en büyük hususiyeti

kalmadı. Karnım aç, artık çocuklar eve gelmez oldular, hiç olmazsa onların evlerinden çalarak getirdikleri birer ince dilim ekmekle doyabiliyor, buna mukabil onlara ders vermek suretile ödüyorum. Off!.. şu öksürük, şu kısa ömrün kısa cümlelerle ifadesi olan öksürük!.. Ne kadar yalnızım, bir aryanım bile yok, hayır hayır aryanım var bak işte yegâne sadık arkadaşım

banknot ihraç etmek suretiyle bir imtiyaza sahip olması idi. Maliyeti itibarıyla bir devlet bankası hükmünde olan ve yabancı sermaye ile teşekkül etmiş bulunan bu müessesenin Türkiye'nin iktisadi hayatında büyük tahavvüller vücuda getirdiği muhakkaktır. Senelerce Osmanlı Bankası Avrupa sermayesiyle, Osmanlı imparatorluğu arasında mütevassıt bir rol oynamıştır. Zonguldak kömür havzasında, Ereğli kömürleri Fransız şirketinin teşekkülünde anıl olduğu gibi memleketimizde kurulan bir çok ecnebi şirketlerinin teşekkülünü de kolaylaştırmıştır. Bütün bu ecnebi şirketler Osmanlı bankasının etrafında toplanmışlardır. Osmanlı bankasının temsil ettiği gruplar İngiliz ve Fransız mali sermayedarlığına ait gruplardır.

Bu banka uzun seneler Türkiye'de banknot ihraç işiyle uğraşmıştır. Hü-

yağmur, beni unutmamış teselliye geliyor!.. 11/11/913

Hâtıra defteri burada bitiyordu. O gün peşinden yüzlerce kişinin takip ettiği bir cenaze alayı, mezarlığa doğru yol alıyor, hafif tath bir yağmur çiseliyor, geride mahallenin çocukları sıra halinde sarı yapraklardan yapılmış ufak çelenk taşıyor, ve en geride cenaze alayını rüzgârın önüne katılmış sarı yapraklar takip ediyordu.

kümetin çıkarmak için müsaade ettiği bütün banknotlar bu banka tarafından çıkarılırdı. Bankanın bu vazifesi 1930 haziranında kurulan Merkez bankasının vücutuna kadar devam etmiş, ondan sonra bu vazifesine nihayet verilmiştir.

Bankanın Samsun şubesi yeni postahane yolu üzerinde kendi şık ve modern binasında faaliyet halindedir. Merkezi Londradır. İngiliz ve Fransız sermayesiyle kurulmuştur. Türkiye'nin her yerinde Ajanları, belli başlı şehirlerimizde şubeleri ve dünyanın her yerinde de şube ve ajanları daimi bir faaliyet halindedir.

Bu banka da diğer milli bankalarımız gibi Samsun ve dolaylarının kredi ihtiyacını karşılamaktadır. Tütün eken köylülere ve bilhassa Gary Tobacco Co. ve Di Amerikan Co. gibi ecnebi firmaların kredi ihtiyacına cevap vererek, Samsun ve civarı tütün işi ve müstahsillerine geniş mikyasta faydalı olmaktan çekinmemektedir. Bankanın dahili şubeleri, Vezne Tahakkuk Tahsil, Muhasebe ve Müdüriyet olmak üzere diğer bankaların aynıdır. Bankadan yegâne dileğimiz faydalı hizmetlerine devam etmesidir.

Anadolu Sigorta şirketi

Samsun Ajanı

Milli sigortalarımızın ilk temel taşı olan Anadolu Sigorta Şirketi İş bankası tarafından 1 nisan 1942 tarihinde kurulmuştur.

Anadolu Sigorta şirketi tesisi tarihinden itibaren mali, ticari sahalardaki milli vazifelerini memleketimizin yüksek menfaatiyle tev'em olarak ifaya muvaffak olmuş ve muamelâtında kendine düstur ittihaz ettiği intizam

sürat ve teshilat prensiplerinden ayrılmıyarak bugün Türk sigortacılığında her türlü talep ve ihtiyaçları karşılayabilecek bir inkişaf ve tekemmül merhalesine varmak suretiyle en ileri safı işgal etmiştir.

Diğer taraftan Anadolu Sigorta şirketi temin ettiği kuvvetli reasürans bağları dolayısıyla boynelmilel sigortacılık camiasında dahi değerli bir mevki almış ve Türk sigortacılığının ahenişümül münasebetinin ilk adımını atmak şerefini kazanmıştır.

İşlerinde kiskanç bir hassasiyet takip ettiği milli prensiplerle halkımızın ve resmi müessesat ile en mühim mali iktisadi ve sinai teşekküllerimizin tam bir emniyet ve itimadını kazanan Anadolu sigorta şirketi adedi 260 a balığ olan acentalık teşekkülleriyle Türkiye'de yegâne geniş teşekkülâtı olan milli bir sigorta şirkettir. En büyük hissedarları İş ve Ziraat bankaları olan Anadolu sigorta şirketinin teessüsündenberi sigorta branşlarındaki faaliyet ve başarısını yangın, hayat, nakliyat, kaza sigortalarında göstermiş bulunuyor.

Samsun ajanı halen İş bankası ile aynı dairede birlikte çalışmaktadır. Çalışması daim olsun.

Ankara sigorta şirketi

Samsun Ajanı

Ziraat ve İş Bankaları tarafından 1936 yılında kurulan Ankara sigorta şirketi, yurtdışı milli sermaye ile teşekkül etmiş, böylece de Türk sigortacılığının tesisindeki hizmetlerini genişletmiştir. İş Bankasının hususî bir teknik işi olan sigortacılığı hakkıyla öğrenen ve bu sayede de dirayet ve iktidar gösteren gençlerin yetişmelerine

hizmet etmiş olması da bu münasebetle ayrıca kayde değer.

Bu şirket uhdesindeki bu mühim vazifede tamamiyle muvaffak olmakla iktisadi bünyemizin başlıca uzuvlarından biri olmuştur.

Sigortanın Samsun ajanlığını Ziraat Bankası yapmakta, her sahada nakliyat, hayat, mal, kaza, Samsuna yardım etmekten elini çekmemekte ve bundan bir gurur duymaktadır. Çünkü karşısında Türk istikbalinin temel taşı 19 Mayıs diyarı şirin Samsun var.

Doğan Sigorta Şirketi Samsun Ajanı

Samsunda Niyazi Kiran tarafından muhabirliği yapılan Doğan Sigorta şirketi 1942 senesinde İstanbulda resmen kurularak faaliyetine başlamıştır. Bu şirket Türk sigortacılık âleminde bir takım yenilikler yapmak gayesiyle faaliyet sahalarına atılmıştır.

Türkiye şeker fabrikaları müessesesinde çalışan 370 kadar memurun teşkil ettiği tekaüt sandığının tasfiyeye uğramasıyla ellerine geçen 300,000 liralık meblağ bu şirketin ana sermayesine tahsis edilmek suretiyle sigortacılık âleminde bir takım yenilikler yapmak azmiyle ortaya atılan bu şirketin böylece sermayesinin % 60 şı temin edilmiş oluyor. Sermayenin % 10 una İmar bankası iştirak etmiş geri kalan % 30 unu da şirketin istikbalinden emin olgun kimseler temin ederek şirkete filen ortak olmuşlardır.

Doğan sigorta şirketi yangın, nakliyat, hayat sigortalarıyla meşgul olmakla beraber yurdumuz için yepyeni olan ziraat sigorta şekli üzerinde ehemmiyetle durmaktadır. Ziraat sigorta

Türk köylü ve müstahsilinin senelerdenberi mahrum kaldığı ve dört gözle beklemekte olduğu bir sigorta şeklidir. Bütün ileri memleketlerde köylü sırtını tabiatın beklenmiyen ani ve önüne geçmez zararlardan kurtaracak bir zirai sigorta şirketine dayadıkları halde bizde 1942 senesine kadar böyle bir şirket mevzuu bahis bile edilmiyordu.

İşte Doğan sigorta şirketinin bu teşebbüsüne bağlanacak Türk köylüsü de istikbalinden emin olarak işine, sapaına dört elle ve inanç içinde sarılmaktan çekinmiyecektir.

Samsun gibi zirai bir muhitte de aynı dertle yanan köylünün bu derdine derman olacak Doğan sigorta şirketini 19 Mayıs bu harekinden dolayı tebrik eder. Samsun, tütün, mısır ve diğer tali derecede hububat cinslerinin ekildiği bir mutüttür. Hava şartları belli değildir. Kâh açar, kâh kapar, kâh kurak gider. İşte bu bakımlardan zirai istihsalını sağlama bağlamakta ve bundan dolayı da sevinç duymaktadır.

Köylü için ziraat ve toprak ne kadar mühimse hayvan da o kadar mühimdir. İşte bu hususları da düşünen şirket yakında hayvan sigortası da yapmağa başlayacaktır. Yıllarca toprağından hiç bir zirai mahsul almıyan köylü nasıl büyük bir ümitsizliğe düşerse hayvanını kaybeden bir köylü de aynı yeis ve ümitsizliğe düşer. İşte Doğan şirketi bu güç meseleleri hallederek köylünün yüzünü güldürecek.

Bunlardan başka doğan sigorta şirketi her sahada, yangın, hayat, nakliyat kaza sigortaları üzerinde de yenilikler vücuda getirecektir.

Şirketin merkezi İstanbulda Bahçe kapıdaki Vakıfhandadır. Belli başlı yerlerde şubeleri vardır.

BİR SOVYET BÜROKRATININ HATIRALARI (*)

Yazan : VİKTOR KRAVÇENKO

Çeviren : Emin HEKİMGİL

19 ağustos 1943 de Victor Kravchenko Sovyet satın alma komisyonunun bir üyesi olarak Vaşington'a geldi. Sekiz ay sonra işten çıkıp Sovyet tebaalığından ayrıldı ve Komünist partisi ile olan münasebetlerini kesti. Bu ayrılışa sebep olan olayları "Hürriyeti tercih ettim," adlı Amerika'da çok satılan bir kitapta yayınladı. Tercümesinden bir kısmını sunduğumuz bu yazıda Kravchenko, Kremlin'e pek yakın olarak yaşarken yüksek Sovyet idarecilerinin düşüncelerini ve Rusya'nın iç yüzünü tasvir etmektedir.

Sovnarkom'da önemli bir kısım şefi olduğundan Vlast (kudret) için ayrılan dikimhane, ayakkabı imalâthaneleri ve hususî depolara girmek hakkım vardı. Buralarda partinin, hükümetin, gizli polis ve Kremlin'in ekâbiri ve bazan da karıları, şoför ve hizmetçileriyle karşılaştım. Böyle bolluk içinde zengin dükkânların mevcudiyetinden haberi olan parmakla gösterilecek kadar azdı. Bu yerlerden satın aldığımız en küçük şeyler arasındaki eşyalar bile Rusya'daki bütün halkın hemen hemen hafızasından silinmiş bulunuyordu.

Aylık istihkakımın hepsi Birleşik Devletlerden getirtilen sucuk, konserve, tereyağı, un, tuzlu domuz, etten başka Sovyet balığı, tavuğu, sebzeleri, votka, şarap ve sigaralarını da ihtiva ediyordu. Böyle lüks yerlere girip satın alma imkânlarımız bulunmasına rağmen, karımın evde aç kaldığı günler olursa orta tabakadan bir adam ne hallerde olacaktı? Günlük ihtiyaçlardan iplik, sabun, kibrit, elektrik ampulü, masa, mutfak eşyası gibi şeyler ortadan kaybolmuştu. Hatta Moskova merkezinde bile elektrik cereyanı gece

hususî evlere ancak iki veya üç saat temin edilebiliyordu. Gaz bulamıyan büyük çoğunluk ise karanlıkta oturuyordu. 1942—43 kışında halk evlerindeki mobilyeyi, kitaplarını, üzerine titerdikleri müzik notalarını birkaç dakika olsun kendilerini ısıtacak neleri varsa her şeylerini yaktılar. Çocukların donmaması için çatı ve taban tahtalarını sökerek yakarlar çok oldu. Karım ve ben Sovnarko'dan ele geçirebildiğim odunu, men edilmiş olmasına rağmen komşularımıza da fırsat buldukça bir parça ayırarak zavallıları sevindiriyorduk.

Vazifem sırasında istihsalın neden gevşediğini araştırmak için fabrikalardan bir çoğunu gezdim. Gıda noksanlığının asıl sebeplerden biri olduğunu ve hiç bir yerde değişmediğini gördüm.

Pamfilov birgün beni Moskova'dan çok uzak olmiyan bir yerdeki iki fabrikayı teftişe gönderdi. Elekleri olmiyan bu un fabrikaları ekstra tel imâl edebilir diye tadil edilmişti. Fabrika idarecileri geniş istihsal için aynı şart-

(*) Bu eser ileride yayımlanacaktır.

lar altında çalışmayı işbata hazırdılar. İçlerinden biri "halkımız çalışmayı candan istiyor, fakat en asgari nisbette alelade bir ekmek istihkakı almadıkça faaliyete devam için kâfi kuvvetleri kalmıyacaktır," dedi. "Niçin ayn istihkakı almıyorlar?" diye hayrette sordum. "Çünkü bizler çiftlik mıntakasında bulunuyoruz, nazari olarak köyden yiyeceklerimizi aşırabiliriz. Fakat bu nazariyedir. Esasen köylüler açlıktan ölmektedirler. Belki onları yol boyunca gördünüz," hakikaten, otomobille geldiğimden üstünde harp yapılmış ıssız kırlarda köylüler aç doluyorlardı.

Daireme döndüğüm zaman fabrikaları iyi bir duruma getirebilmek maksadile mufassal bir proje hazırladım. Gece yarısına doğru Panfilov beni Utkin'in karşısında kabul ederek hazırladığım taslağı okudu. "Güzel.. güzel.. fevkalâde.." diye parlıyan çıplak başını sallıyordu, fakat birden bire yüzü değişti ve "nedir bu? işçiler ve ailelerine yevmiye beşyüz gramlık ekmekmi?" diye sordu. Ben de canlı canlı "evet, bunu vermek lâzım, bu adamlar açtırlar," diye cevap verdim. Yüzüme tuhaf tuhaf bakarak "bu noktayı hemen projeden çıkarın," diye emir verdi. Tavsiyemde ısrar edince kızgınlığını gizlemiyerek "Kravchenko, buraya bak, siz bir Bolşevikmişiniz yoksa sosyalist bir işçimisiniz? İnsanîyetçilik devlet kararlarını vermekte fena bir rehberdir. Bunu (halkı seviniz, fakat, ihtiyaçları ortaya çıktığı zaman feda ediniz) diyen Stalin yoldaştan öğrenin diye hiddetle cevap verdi. Kâfi miktarda malzeme bulunmasına rağmen iki fabrikamı da istenilen telin yarısını bile yapamaması beni hayrette bırakmadı.

Sahra telefonları bobini meselesi bizi üzen müzmin şeylerdendi. Çünkü telefon malzemesinin noksanlığı cep hede çok zayıfata mal oluyordu. Nihayet Kremlin'de Stalin'in sayıların dan biri olan Saburov'un başkanlığında uzun bir gece oturumu yapıldı. Uzun tartışmalardan sonra madeni levhalar olmadığından askeri sözünün şiddetli itirazlarına rağmen bobinlerin tahtadan yapılmasına karar verildi. Buna ait hazırlanan özel talimatı Stalin şahsen imzaladı.

Tahminen bir ay sonra alınan neticeyi bildirmek üzere bütün komiserler dairemde toplanmıştı. Fabrikalar Kremlin'de yapılmasına karar verilen ağaç bobinleri imâl etmekten çok uzak bir durumda idi. Bu münasebetle Moskova civarlarındaki tahta malzeme yapan bir fabrikayı, bobinlerin neden teslim edilmediğini şahsen kontrol için ziyaret ettim. Müdür yeter sayıda usta işçisi olmadığını izah etti hakikaten bobin yapmak için ancak bir kaç kişi çalıştığını gördüm. "Burada ne yapılıyor?" diye tam faaliyette istihşal yapıldığı görünen diğer bir kıma girdim. Gördüklerimi beni deli etti. Tahminen 150 kişi mobilya, divan, sıra, aynalı elbiselikler, geniş ve büyük koltuklar ve en iyi mahon yapmakla meşguldü. Usta işçilerimiz yok diyor sunuz fakat burada en iyi ustalara fantazi mobilya esyası yaptırarak israf ediyorsunuz. Bu yaptığınız bir cinayettir, bir iskandal yapacağım haberiniz olsun," müdür hiç telaşlanmadı, "omuzunu silkerek bir takım emirler gösterdi. Bu mobilyalar parti, hükümet ve Kızılordu subaylarının ekâbiri tarafından emredilmisti. Bu kızgınlıkla alelacele Sovnarko'ya döndüm ve Utkin'in odasına daldım. Gördüklerimi

birer birer anlattım. Nerede ise kulaklarına inanmıyordu. O kadar kızdı ki hemen hiddetinden küfredmeye başladı. Fakat, fabrikamın bu sivil eşya ve mobilyeyi kimlere yaptığını söylediğim vakit ifadesi ansızın değişti. "ha.. öylemi? anlıyorum.. evet.. hummm.. mesele: zannedersen liderlerimizin konforu da bir harp istihşali kadar önemlidir. Bunun üzerinde düşünüyüm," dedi.

Fabrika mobilye yapmaya devam eder; Kızılordu mütemadiyen telefon bobini, tüfek dipçigi ve benzerlerini isterken o, uzun zaman düşündü.

Fakat sahra telefonları, motorize silahlar, tayyareler, tank aksamında bu kadar sıkıntımız varsa da hiç olmazsa birbusesu ihmal etmemistik. Bir gece önümde yığılı raporlarla uğraşırken Utkin beni dairesine çağırdı. Odasına girdiğim zaman, ilk önce kendisini tuhaf bir oyun oynuyormuş gibi bir halde buldum. Masa, iskemleler üzerine ve bütün etrafına üstü altın ve gümüş kaplı apulet şeritleri konmuştu. "Omuz apuletleri.. güzel degiller mi?" diye neşeli neşeli söylendi. Bunların hepsi bir zamanlar Çarlığın askeri işaretleri diye nefret edilen şeylerdi, demek yeniden kabul ediliyordu.. Politbüro'ca alınan karar henüz umuma duyurulmamıştı, fakat, apuletler için lüzumlu eşya imaline başlanmıştı. Şimdi Utkin bu nümuneleri, şahsen görüp beğenmesi için Stalin'e götürüyordu.

Bu adımların bir çoklarıncı Rus emperyalizminin dönüşü gibi kabul edileceğini söylediğim vakit, güldü. "Ne aptalca bir fikir.. Parlıyan omuzlar altında hakiki Sovyet kalpleri atacak," diye bir vaziyet alarak yavaş-

ça daha ciddi olarak şunu da ilâve etti "bunu, eğer bazı kimseler emperyalizmin dönüşü olarak kabul ediyorsa ayrıca siyasi faydaları da olabilir. Bunlar çok önemli bir çok yerde memleketimize dostlar kazandıracaktır," dedi.

Stalinin politikasını veya «Sovyet kafasını» anlamaya çalışan ecnebler Sovyet basınına ve Kremlinin hareketlerine bakarak incelerlerse umumiyetle bir araba dolusu saçma sözlerle karşılaşır.

Bolşevik idealinin iki hakikatını bir kitleler için yani, büyük mikyasta dünya için olanı, diğeri ise içte parti sadakatını binlerce insan arasından bir tanesi bile kavramamış ve tutmamıştır.

Bir zaman muayyen bir propaganda için işler umuunla temas ederek yapılırken, parti mensupları onlara saygısızlık gösterir, yahut bu fikirlerin tamamen zıddına inanmaları bile kendilerine öğretilirdi.

Harp içinde «Leninizmden bir ricat» esasata değil ancak formalitede yapılması lüzumlu olduğu düşünüldü. Rusya'da ve doğu Avrupadaki «gerilik elementleri» dini işlere yeniden müsaade edilmesi gösterisile memnun edileceklerdi.

Yine biraz olsun eski tarz vatanseverliğin bütün manevi değerleri, tahdit edilerek işletilmek mecburiyeti vardı. Nihayet kapitalist müttefikler komünist enternasyonalının lâgviyle yatıştırılacaklardı. Bütün bunları Rusya'daki dünya ve halkımızın çoğunluğu Sovyet liderleri tarafından yapılan ve kalpten gelen bir değişiklik emareleri sanarak çok iyi karşıladılar.

Hattâ Sovyetler Birliğinin dikta-
törlükten ayrılarak kapitalizme yak-
laşmakta olduğunu haber veren eks-
perslerde oldu. Onlar demokrat idar-
elerle Sovyet totaliter hayat tarzla-
rının ortada umumi bir yerde birleş-
mek için hareket etmekte olduğunu
iddia ediyorlardı.

Eğer bu iddialarda bulunan eks-
perslerden her hangi birisi bizim her
hafta yüksek şahsiyetlerle yaptığımız
gizli parti toplantılarından birinde bu-
lunsaydı yıldırımla vurulmuşa dönerdi
Bizim için «Leninizmden ricat» şimdi-
lik muvakkat bir zaman için yapılan
siyasi bir manavre idi.

Dinle uyuma, komünizmin veka-
rından bir fedakârlığı idi, fakat asla
önüme geçilmez bir imtiyaz değildi.
Çünkü çok dakik anlar geçiren rejimi-
miz, bu tehlike anında anlaşmak mec-
buriyetinde idi. Komünizm ve onun

son zaferine olan sadakatla bağlılığı-
nızı kuvvetlendirmememiz ise müte-
madiyen teşvik ediliyordu. Hiç bir
doktorialı komünist partinin resmi bir
takım politikaları yanında onun çok
ziddi olan hususî bir politikayı öğre-
nerek alçaldığını hissetmedi.

Onun vicdanı düşmanı muharebe meyda-
nında aldatatan bir generalikinden daha
fazla değildi. Bütün dünya tek başına
Sovyetler Birliğinin oluncaya kadar
ihtilâlin genel kurmayı — Kremledeki
liderlerimiz demekti — Manavra yap-
mak mecburiyetinde idi; ve bu sebep-
ten kapitalist milletler arasındaki
daimi zıddiyeti çoğaltmak için bazan
ricat, etmek, bazan sakinleşmek ve
bazan hücumla geçmek lazımdı.

Bu iki yüzlü ve iğfalci siyaset hak-
kında burjuva ahlakçıların yaptıkları
gevezelikler Bolşevik fikirlerine göre
realisttir. Byle düşünceler ise ölmüş
bir maziden kalma gülünç şeylerdir.

ESEBABA[*]

Celâl ÇUMRALI

Ese Baba uyuyor . . Küçük bir tepenin
üzerinde yüz yıllık bir defne ağacının di-
binde, çevresi irili ufaklı taşlarla örülü, bir
yığın toprağın altında uyuyor.. Sahil boyun-
ca uzayıp giden, sebze ve meyva bahçeleri-
nin yeşil ve sarı mevsimlerini görmeyen,
Samsundan Bafraya gidip gelen araba oto-
mobil kanyon gürültülerini duymadan, Kara-
denizin uslu şen tatlı seslenişlerini, yaramaz
korkunç çılgın haykırışlarını işitmeden, yüz
yılların koynunda rahat rahat uyuyor ve
sessizliğin serinliğinde dinlendikçe yücelere
ulaşıyor, enginlere erişiyor, arayan ve ka-
bını bulamayan saf insanların düşünceleriyle
kaynaşarak, bu kaynaşma anında insan oğlu
ümitlerinin gerçekleşeceğine inanıyor! Böy-
lece Ese Baba'ya hasta kalblerin aç gönül-
lerin çıplak dileklerin sonu gelmeyen akını
deyam ediyor . . Taze dul, bir türlü nikâhı
kıyılamayan nişanlı kız, oğlu askere giden
ana, kocasının işi ters giden eş.. Ona gönül
bağlamayan kim var ki !

Şafak vakti tepeye tirmanan bu inan
yolcuları Ese Baba'nın mezarının yanındaki
Leylek yuvalarıyla dolu kubbesile dört taş
duvardan ibaret küçük mescitte altı rek'at
namaz kıldıktan sonra Ese Babanın başı
ucuna mum dikerek yakıyor, çömelip ruhuna
yasin okuyor, defne ağacından bir yaprak
kopararak dileği çabuk gerçekleşsin diye
üç def'a hızlı hızlı mezarın etrafında koşuyor.
Ve duasını Tanrıya, kalbini Ese Babaya
bırakarak yuvasına sevinçli gözlerle dönüyor.
Muradına ererse kopardığı o yaprağı tekrar
Ese Baba'ya götürüp mezarı üzerine bira-
kıyor, Ne adamışsa onu yapıyor. Üzerinde
bulunduğu tepe düşmanı yenen bir komuta-
nın karargâhı gibi zaferle yüceliyor, Bakış-

ları gök kubbeye doğru kartal olup uçuyor,
duyguları Karadenizin engin maviliğiyle öpü-
şüyor . . Artık hayat köpükler kadar saf,
martılar gibi bem beyazdır !

42 yaşında kız olarak evlenen Huriye
Sönmez Ese Baba'nın aziz ruhu için adağını
yerine getirdi: Biricik evini satarak parasını
Ese Baba'nın uğrunda harcadı, fakirleri se-
vindirdi, mumlar dikti, defne ağacından ko-
pardığı yaprağı üzerinde dağ çiçekleri, çalı-
lar bitmiş olan mezara bırakırken gözlerin-
den uzun yılların özleyişle biriken yaşları
boşana yazdı. O gizli gizli kaç defa ağla-
mıştı.. Bu ağlayışı gülmenin ferahlığı ile gön-
lünü dolduruyordu. Yıllarca üzüntülü ömür
sürdüğü evini satmakla ne iyi etmişti. Kira-
ladıkları ev yep yeni bir hayatın yuvası
olacaktı. Dirilen ruhu sönmeyen bir aşkla
yaşayacaktı artık.. Eski ev bütün gençliğinin
mezarı olarak kalacaktı !

Altı ay sonra mahallede şu haber bomba
gibi patladı: Huriye Sönmezin kocası : «Ben
evsiz, barksız kart karı ile ömrümü zehir-
leyemem!, Diyerek bırakıp kaçmış, gittiği yer
bilinmiyormuş.. Konu komşunun biri birine
benzeyen, ardı arası kesilmeyen sorularını
Huriye Sönmez hep aynı karşılıklarla külle-
mek zorunda kalmış: Kocam tütüncülüğü
bıraktı, bundan sonra manifatura üzerine
iş yapacak. Çeşit toplamak için İstanbula
gitti, pek yakında dönecek, pek yakında
dönecek !

Huriye Sönmezin kocası bir daha evine
dönmedi !

[*]C. Çumralının Evimiz tarafından yayımlanan
«Kırk dalganın suyu ve kırk çakıl» eserinden.

Evimiz çalışmaları

Radyofonik temsiller :

9 Kasım cumartesi günü (Pembe Hanımın Evi) komedisi radyofonik olarak temsil edilmiş ve hoparlörlerle bütün şehre yayınlanmıştır. Hadiye Ünal, Recep öğüt, Stamat, Muammer Kalafat rol almışlardır.

Konserler :

Ses sanatkarı Hüseyin Avni Çıldır tarafından 9 Kasımda radyo ile 12 milli şarkıdan mürekkep bir şan konseri verilmiştir. Hoparlörlerle şehre yayınlanan bu konsere İlyas Altan Kemanla refakat etmiştir.

Yine aynı sanatkar tarafından Osman Yenicerimin yaylı tanburla iştirak ettiği ayrı bir konser verilmiştir.

23 Kasımda Evimiz saz ekibi tarafından radyoda saz ve türkülerden mürekkep bir konser verilmiştir.

Ses sanatkarı Avni Ersin piyano, keman kanun ve ut refakatiyle 29 aralık pazar günü radyoda çok muvaffak bir halk müziği konseri vermiştir. Hoparlörlerden büyük bir alaka ile dinlenen bu konser ileride verilecek büyük müzik resitalinden bazı parçaları teşkil etmekteydi.

Atatürk ihtifali :

Ebedi Şef Atatürk'ün ölümünün sekizinci yıl dönümü münasebetiyle 10 Kasım 946 pazar günü Halkevi salonunda bir ihtifal yapılmıştır.

Bayraklar ve çiçeklerle süslenmiş köşesinde ışık tertibatıyla aydınlanmış büyük Ata'nın büstü bulunuyordu.

Vali, Tümen komutanı ve parti

başkanlarının ve bütün memleket ileri gelenlerinin katıldıkları törene saat 9 da tümen bandosunun çaldığı İstiklâl marşıyla başlanmış, tam 9,5 de Halkevi başkanı Emin Hekimgil hazır bulunanları beş dakika saygı sükûna davet etmiştir. Ayakta ve büyük bir huşu içinde geçen bu sükûttan sonra Emin Hekimgil çok veciz bir hitabede bulunarak Atatürk'ün hayatını, inkılaplarını ve eserlerini anlatmış, Onun yalnız Türkiye için değil, fakat bütün dünya için bir kahramanlık ve insanlık nümunesi olduğunu izah ederek ölmezliğini ve ebediliğini misalleriyle anlatmıştır.

Buna müteakip topluca Halkevin-den hareket edilerek önde Halkevinin hazırladığı çelenk ve matem marşı çalan bando olduğu halde Atatürk anıtına gidilmiş. Anma töreni adına Halkevi çelengi merasimle anıta konmuştur. Halkevindeki Atatürk köşesi, gündüz ve gece ziyaretçilere açık bulundurulmuştur. Aynı gün Cahit Ünal Atatürk hakkında halkevi radyosile bir konuşma yapmıştır.

Saz ve türkü konseri :

17 Kasımda Samsun İstiklâl kooperatifi ortakları Halkevi salonunda bir toplantı yapmışlardır. Bu münasebetle evimiz saz ekibi tarafından seçme parçalar çalınmış, Ahmet Tunç ve İsmet Saatçı milli şarkılar söylemişlerdir. İngiliz Tarım sergisi :

İngiliz Basın ateseliği tarafından hazırlanan (Resimli İngiliz Tarım Sergisi) 25 Kasım 946 pazartesi günü halkevi salonunda açılmıştır. Vali Orhan Güvenc, Tümen komutanı General İsmail Hakkı Tuğbay, resmi daireler ve teşekküller müdür ve başkanlarıyla iki

yüze yakın seçkin davetlinin katıldığı açılış merasiminde Sergi müdürü Mr. G. W. Nock kısa bir söylev vererek serginin asıl gayesinin iki memleket arasındaki dostluğu artırmak olduğunu belirtmiş ve gelenlere teşekkür etmiştir. Müteakiben valimiz Orhan Güvenc serginin muvaffakiyeti temennisiyle kordelayı kesmiştir. Sergi gezilmiş, fotoğraflar çekilmiş ve davetliler hazırlanan büfede izaz edilmişlerdir.

Dost ve müttefik memleket ve kaminyonlarına ait tarımsal resim ve grafiklerden ibaret olan sergi bir hafta açık kalmış ve bine yakın vatandaş tarafından gezilmiştir.

Sergiye dahil bazı filimler, Halkevi sinema makinesinin arızalı oluşundan 2 aralıkta zafer sinemasında halka gösterilmiştir. Filimler, sütçülük, ormanlık, bahçelerin dost ve düşmanları mevzularında idi.

Muhasebe dersleri :

Halkevinde is adamlarile meslek sahiplerine mahsus olmak üzere haftada üç gün Muhasebe dersleri açılmıştır. Çok ilgi gören dersler, Ticaret lisesi öğretmenlerinden Turan Türkel tarafından verilmektedir.

Gençler Halkevi çatısı altında :

Samsun lisesini bitirip bu sene muhtelif sebeplerle yüksek öğrenime gidemiyen veya bütünlemeye kalan gençler, Halkevi Başkanı Emin Hekimgil'in reisiğinde bir toplantı yaparak kahvelere gitmiyerek Halkevi faaliyetlerine katılmaya karar vermişlerdir. Halkeyince kendilerine her türlü yardım ve kolaylık gösterilmiş ve gençler Evin çeşitli çalışmalarına katılarak günlerini faydalı bir şekilde geçirmeye başlamışlardır. Halkevi kütaphından

geniş surette istifadeye başlıyan gençlere ayrıca Pinpon, Satranç, dama gibi oyunlar sağlanmış, şimdilik haftada birer saat Almanca ve Fransızca dersleri de gösterilmiye başlanmıştır.

Şinasi gecesi :

Halkevi Dil — Edebiyat kolunun tertiplediği edebiyat gecelerinden biri de edip ve şair merhum Şinasi'ye tahsis edilmiş ve 8 aralık pazar günü akşamı yapılmıştır. Vali, Tümen komutanı ve kalabalık davetlilerin hazır bulundukları geceyi Halkevi Başkanı açarak gelenlere teşekkür etmiş ve sözü Necati Tanrikulu'na bırakmıştır. Şinasi'nin hayatı ve edebi şahsiyeti hakkında etraflı bir konuşma yapan Tanrikulu'ndan sonra Şinasi'nin Türkiye'de yazılan ilk temsil eseri olan (Şair evlenmesi) adlı komedi muvaffakiyetle oynanmıştır.

Kukla :

11- 12-13 aralık 946 tarihlerinde Lütfi Saydam tarafından Halkevi salonunda ilkokul öğrencilerine kukla oynatılmıştır.

Mehmet Âkif gecesi :

Büyük şair Mehmet Âkif'in ölümünün onuncu yıldönümü dolayısıyla 29 aralık pazar günü saat 20 de Halkevi salonunda Dil — Edebiyat kolu tarafından Mehmet Âkif gecesi tertip edilmiştir. Vali Orhan Güvenc, Tümen komutanı general İ. Hakkı Tuğbay ve kalabalık seyircilerin katıldıkları geceyi Halkevi Başkanı Emin Hekimgil açmış, müteakiben Necati Tanrikulu Mehmet Âkifin hayatı, edebi şahsiyeti ve eserleri hakkında etraflı bir konuşma yapmıştır.

Bundan sonra Âkifin eseri İstiklâl marşı koro halinde söylenmiş, morhu-

mun Safabat'ından Asım adlı eserin bir kısmı temsil edilmiştir. Kıyafetli ve manzum olarak temsil edilen bu eserde (Mehmet Aydın, Nejat Ersoy, Selâhaddin Bozdemir, M. Kalafat) rol almışlardır. Üçüncü kısım olarak Çanakkale tablosu yapılmıştır. Muharebe alanında bir top bataryası önünde son mermisini atan yarlı bir asker Çanakkale manzumesini bir kuru ile birlikte okumuş, şehit düştükten sonra gökten milli bayrak üzerine düşmüştür.

Çok heyecanlı olan bu sahne uzun uzun alkışlanmış ve pek beğenilmiştir.

29 aralık pazar günü saat 10 da Halkevi salonunda Greko-Romen güreş teşvik müsabakalarının birincisi Güreş öğretmeni Hamdi Topsakalın çalıştırdığı gençler çok muvaffak olmuş ve 14 güreşçi iştirak etmiştir.

Konser hazırlıkları

Halkevi güzel sanatlar kulu müzik şubesinde büyük bir senfonik konser verilmek üzere orkestra şefi Fikret İnşel'in idaresinde haftada iki gece çalışmalar yapılmaktadır. Konserde seçme eserler çalınacaktır.

Alaturka Müzik Resitali:

Yakında seçme alaturka ve halk müziği eserlerinden mürekkep büyük bir resitali verilmek üzere çalışmalar yapılmaktadır. Ses ve saz sanatkarlarının iştirak edecekleri konserin fevkalâde güzel olacağı anlaşılmaktadır. Resital, sosyal yardım kolu yararına yapılacaktır.

Samsun Halkevinin yayımlıyacağı eserler

- 1 - Samsun şehri Macit Karakurum
Coğrafyası
- 2 - Samsun Tarihinde Kâzım Dilcimen
önemli Olaylar
- 3 - Samsun ilinde Tarih - Müze kolu
Eski eserler
- 4 - Samsun Folklorü Halkevi
- 5 - Samsun Ağzı Kâzım Dilcimen
- 6 - Şairlerimiz Konuşuyor Kemal Yener

Samsun Halkevinin yayımladığı eserler

A D I	YAZARI	Basılış tarihi
1 - Hitabe 29 Birinciteşrin	Halkevi yaym	
(1932)	kolu	1932
2 - Cumhuriyetimizin yıldönü-		
münde Samsun Halkevi		1934
3 - C. H. P. İnkilâp	Kâmil Sirmen	1935
hareketleri		
4 - Öz dile doğru	C. Gültekin	1935
5 - İsiklâl ve İnkilâp	Cevat Tunçoğlu	1937
6 - Abdülhak Hamit	Dil Edebiyat ko.	1937
7 - Altı okun Dilinden	Ali Ertan	1938
8 - 15 inci Yıl	Ali Ertan	1938
9 - O'nun ölümü	Vedat Örfi Bengü	1939
karşısında Samsun		
10 - Köylü kardeşle	Köycülük kolu	1940
konuşma		
11 - Canik Beyleri	Kâzım Dilcimen	1940
12 - Ataların	M. Dobada - H.Çekli	1945
Dilinden		
13 - Kooperatifçilik davamız ve		
Samsun'da Kooperatifçilik		
Mustafa Cura		1946
14 - Samsun Hikâyeleri	Celâl Çumralı	1946

Not : Canik Beyleri, Ataları Dilinden, Samsun'da Kooperatifçilik ve Samsun hikâyeleri adlı eserler hariç diğerleri küçük broşür halindedir.

Nesriyat Müdürü ve İmtiyaz sahibi : **Emin Hekimgil**

İl Matbaası — Samsun

Sanat Sistemleri

Ve

Ahmet Haşim'in sembolizmi

Yazan

Cemil Sena Ongun

Tefeyyüz Kitap evi tarafından 75 kuruş
fiyatla yayınlanmıştır.

SOVYETLER

*Emin Hekimgil'in İngilizceden tercüme
ettiği bu eseri okurlarımıza tavsiye ederiz.*

Fiyatı 60 kuruş kitapçılardan arayınız.

30 Kuruş

Cilt : 7

Ocak - Şubat

Sayı : 79

İ Ç İ N D E K İ L E R

1946 da Samsun Halkevi		***
Bahçecik pınarında (şiir)		F. Atabek
O Gece (şiir)		Ş. Atikol
Samsun Halkevi çalışmalarına ait düşünceler		C. Sena Ongun
İyi çocuk mu, çok çocuk mu ?		E. Alp
Karacaoğlan gibi (şiir)		M. Ş. Fırat
Samsunda folklör incelemeleri		C. Çumralı
Alaçamda 20 gün		M.Ş. Fırat
Oyuncak gemi (Hikâye)		B. Noyan
İki eser dolayısıyla		C. Sena Ongun
Samsun Ticaret organları		N. Özbalkan
Yaşamak (Şiir)		C. Çumralı
Öğrenme kooperatifi		M. Cura
Samsunun osmanlı hükümetine geçiş		Ş. Alışık
Solan çiçek (hikâye)		N. Atasoygil
Halkevi çalışmaları		***